

Lauder: Újjá kell építeni Izrael és a diaszpóra kapcsolatát

A zsidó újév alkalmából interjút adott a The Jerusalem Post című újságnak Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus (World Jewish Congress – WJC) elnöke. A 106 ország zsidó közösségeit tömörítő szervezet vezetőjeként Lauder úgy látja: Izrael és a diaszpóra-zsidóság viszonya jelenleg egyetlen szóval jellemezhető: negatív. Bízík benne, hogy az új izraeli kormány külügyminisztere, Jaír Lapid előremozdító lépéseket tesz a kapcsolat rendezésére.

Arra a kérdésre, miként látja Izrael és a diaszpóra-zsidóság kapcsolatát, Ronald S. Lauder így válaszolt: „Egyetlen szóban: negatív, s ez hosszú ideje problémát jelent.”

Hozzátette: a diaszpórában élő zsidók több mint 80 százaléka inkább a reform-konzervatív irányzatot követi, s csak futólag, érintőlegesen áll kapcsolatban Izraellel, míg a fennmaradó 20 százaléknyi ortodox zsi-

dóság szinte mindennapi, mély kapcsolatban áll a zsidó állammal. Szerinte újjá kell építeni a diaszpóra és Izrael viszonyát, mert csak így tudják tovább erősíteni egymást. „Ez az

egyik legfontosabb célom a következő néhány évben” – jelentette ki a WJC elnöke.

Mint fogalmazott: reméli, hogy Jaír Lapid izraeli külügyminiszter előremozdító lépéseket tesz, s konstruktívan kiveszi majd a részét abból a kemény munkából, amelynek célja, hogy a diaszpóra Izrael részévé váljon.

Arra az újságírói kérdésre, hogy a következő évben szerinte milyen kihívás elé néz Izrael és a zsidó nép, Lauder azt válaszolta: a legnagyobb kihívás Izrael nyilvános megítélésével kapcsolatos, s azzal, hogy az állam megítélése miképpen hat majd a zsidókra világszerte.

A WJC elnöke szerint „hagytuk, hogy ellenségeink határozzanak meg minket a közvélemény előtt”. Úgy látja, a 40 év alatti, s különösen a főiskolákon és egyetemeken tanuló zsidók kapcsolata szinte megszakadt Izraellel. A fiatalabb zsidók Izrael ellen fordulnak, és olyan Izrael-ellenes véleményeket osztanak, amelyeket az állam régi ellenfelei hangoztatnak évtizedek óta.

Ennek eredményeként vannak olyan zsidó diákok, akik Izraelt egyenesen az apartheid-korszak Dél-Afrikájához hasonlítják, és nem nagyon történnek próbálkozások arra nézvést, hogy meggyőzzék őket ennek az ellenkezőjéről.

Orbán Viktor újévi üdvözlete

Levélben köszöntötte Orbán Viktor miniszterelnök Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét, a magyarországi zsidó közösséget és a hazai zsidó szervezetek vezetőit az 5782. zsinagógai új esztendő beköszönte alkalmából.

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Zsidó Honfitársaim!

A teremtett világ rendje szerint a sötétséget felváltja a világosság, a nagy esőzéseket napsütés követi, a keserűbb napok után pedig mindig édesek jönnek.

Olyan évtől búcsúzzunk most, amely bizony sokat adott baljós fellegekből és sajnos keserűségből is, ezért bízom benne, hogy a sófár hangja idén egy több örömet adó időszak kezdetét jelzi.

A zsidó újév alkalmából ezúton kívánok boldog, édes új esztendőt a magyarországi zsidó közösség minden tagjának.

Egy korszak búcsúja: Zoltai Gusztáv

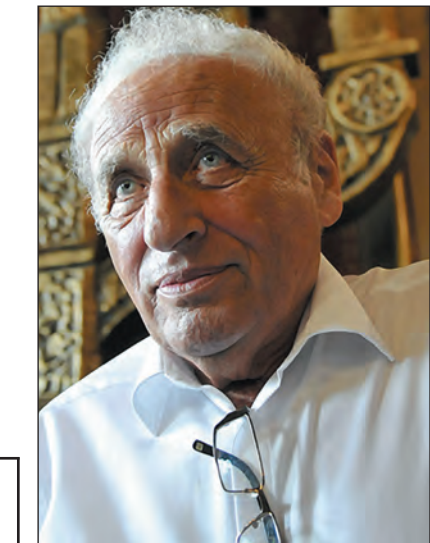
Az, aki kisgyerekként élte túl azt, ami 1944-ben történt, esélyt sem kapott rá, hogy lelki sebei valaha is begyógyulhassanak. Aki kilencévesen érti meg, hogy meg akarják a pusztaszületése miatt ölni, az egész általa belátott világ, többé nem tudhat bízni már semmiben. Ő is meggyilkolt lelkű gyerek maradt mindig.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége és a Budapesti Zsidó Hitközség korábbi ügyvezető igazgatója távozott az élők sorából.

A szüleit, anyját és apját 41 éves korukban megölték, nem volt még tízéves, amikor a világ árvája lett. Mindent, ami segít otthon lenni a világban, elvettek tőle, szeretetet, biztosságot, kötődést. Ez a háború a meggyilkolt gyerekeken felül gyermeki lelkeket roncsolt össze, ölt meg, a nem zsidó magyarok közül is nagyon sokan apátlanul nőttek fel, a zsidó gyerekek, mint ő, gyakran egészen árván. Ő azt is megtapasztalta, hogy a világ legerősebb hatalmai törnek a kilencéves életére, hogy a hazája elengedi, ha voltak is jóérzésű

és bátor emberek nagy számban, a hazája elengedte, kilökte őt törvényeivel. Akiiket például a gyerekek védelmére tartanak a hazák, fegyveres erejük, rettegett ellensége lett – mindenki mindent megtagadott tőle. Amikor erről a nemzedékről beszélünk, ebből kell kiindulni.

A zsidó közéletben a 80-as években tűnt fel újra, ötvenen túl, és negyedszázados ténykedése minden kétséget kizáróan önálló és hosszú

fejezete lesz a magyar zsidó intézmények történetének. A rendszerváltás környéki és utáni Magyarország életének általában is emblematisz figurája volt. Ha meg akarjuk érteni, kik voltunk és vagyunk valamelyest még ma is, kivé lehet és kell lennünk, őt mindenképpen meg kell értenünk, személyében és korszakának névadójaként, őt mint a zsidó intézményesség vezetőjét, ereje, hatalma és a szervezeten belüli tartós népszerűsége magyarázatát.

Akik a szervezeten belül kritikusai voltak, azok sem tagadták ügyességét, személyisége sajátos karizmatikus varázsát, és azt, hogy volt benne kedvesség, készség az együttérzésre, segítőkészség, hogy volt benne valami érzelmes szolidaritás a kiszolgáltatottakkal. Munkatársai kedvvel mesélnek történeteket arról és nyers, a világgal szembeni bizalmatlanságot rámenősséggel pótoló, harsány humoráról is.

Zoltai Gusztáv élete és tevékenysége az örökségünk, amellyel szembe kell néznünk. Személyében immár az Eljövendő Világ polgára, fonássák be lelke az élet kötelékébe.

Zoltai Gusztáv, a holokauszt árvája, magyar zsidó emberként társunk és sorstársunk volt, akinek emlékét kegyelettel fogjuk őrizni, akárcsak meggyilkolt édesanyját és édesapját. Zoltai Gusztáv korszakát a magyar zsidóság történetében felelősen, méltányosan és kritikusan vesszük majd szemügyre, hogy tanulhassunk belőle önmagunkról, mások javára.

Egy sokat szenvedett nemzedék különösen sokat szenvedett tagja volt, leljen vigaszt az Örökkévaló közelségében lelke. Lehessen a szüleivel újra, immáron mindörökké az Eljövendő Világban.

Ferenc pápa a pozsonyi zsidó közösségnél

Ferenc pápa szlovákiai útjának második napján, délután, miután magánlátogatást tett a pozsonyi Betlehem Központban, a Hal térre ment, hogy találkozzon a zsidó közösség tagjaival. A Szentatyát Richard Duda, a szlovákiai zsidó közösségek uniójának elnöke köszöntötte, majd egy holokauszt-

vét saját célok elérésére használják fel ahelyett, hogy tisztelet és szeretet övezné az embert. Szégyenkezve kell bevallanunk, hogy a Magasságos Isten nevét a történelem során hányszor használták fel embertelen bűnök elkövetéséhez – mondta a Szentatyá.

Ferenc pápa találkozósa a pozsonyi zsidó közösséggel

Fotó: Vatican Media

túlélő és egy Szent Orsolya-rendi nővér tett tanúságot a zsidó közösség képviselésében.

Ferenc pápa a zsidó közösséghez intézett beszédében felidézte a helyszín, azaz a pozsonyi Hal tér jelenlétét a zsidóság számára. A tér gazdag történelmi múlttal rendelkezik, hiszen korábban itt állt az ismert Hal téri zsinagóga a Koronázási Templom mellett. A két épület is jelképezi a két vallásos közösség békés együttélését, amely az egységről tanúskodik.

A második világháború során Isten nevét meggyalázták, hiszen a gyűlölet több mint százezer szlovák zsidó életét követelte, zsinagógájukat pedig lerombolták. Isten nevét meggyalázták, hiszen a képmására teremtett ember méltóságát szegyenítették meg. Ferenc pápa beszédében kitért arra, amikor a Magasságos ne-

Váljatok Isten képmásaivá, ebben segítsétek egymást!

A zsidó testvérek történelme a mi történelmünk és fájdalmaik a mi fájdalmaink is – mondta Ferenc pápa. Az emlékezés, az emlékezet sosem múlhat el. Beszédében arra buzdított, hogy az ember legyen Isten képmása, és ennek megvalósításában kell egymást segítenünk, elutasítva az erőszak, az antiszemitizmus minden formáját.

A Szentatyá ezt követően a reményről szólt, amely a lerombolt zsinagóga helyén tovább él, hiszen a zsidó közösség ma is itt van. A zsidók a Hal téren évente gyertyát gyújtanak, ami azt is kifejezi, hogy nem a rombolás és a halálé az utolsó szó, hanem a megújulás és az életé, az akaraté, amely a közeledésre és a barátságra hív.

A pápa ezt követően a katolikus egyházzal folytatott párbeszédre tért ki, megköszönve azt a törekvést, amely a közeledésről, az egymás felé „megnyitott ajtókról” szól. A mai világnak nyitott ajtókra van szüksége.

Horváth Hajnalka – Vatikán

Tóraavató ünnepség Szegeden

Különleges ünnepet ült a szegedi hitközség közössége, a világháború óta ugyanis első alkalommal rendeztek itt tóraavatót. Az állatbőről készült, növényi tintával íródott tekercseket a járványhelyzet alatt újíttatták fel, az ünnepséget a pandémia miatt tavaly óta halasztották.

A megjelenteket Heisler András, a Mazsihisz elnöke köszöntötte.

Izgalmas ellentmondásnak tűnhet, hogy míg a judaizmus nem tekinti isteni erővel felruházottnak sem a szobrokat, sem a festményeket, képeket, és a világ egyetlen más tárgyát sem, a tórához való viszonyunk mégis különleges. Szent tekercseinket szép ruhába öltöztetjük, ezüstdíszekkel ékesítjük, ha kezünkbe vesszük, megcsókoljuk. Ha pedig javíthatatlan, elégett, megsérült a tóra, ugyanúgy temetjük el, mint drága halottainkat. Zsidó temetőben, külön sírban, a zsidó temetés szertartása szerint – fogalmazott, majd az említett ellentmondást rögvest fel is oldotta.

A tóratekercsek számunkra Isten anyaggá vált szavát jelentik – magyarázta, majd hozzátette, a tóra az isteni jelenlét hordozója, így a modern technika vívmányait felújításánál nem lehet használni. Csupán betűről betűre haladva, az emberi közvetítés alázatos munkájával lehet kijavítani. Így történt ez a Szegedi Zsidó Hitközség tóratekercseivel is.

Aki tórát avat, egy teljes világot helyez működésbe, ami a teremtéstől a közelgő megváltásig tart – közölte.

A rendezvény kántorkoncerttel zárult, melyen közreműködött a Szegedi Szimfonikus Zenekar.

Zsidókat mentő katolikus pap tiszteletére avattak emléktáblát a Lauder-iskolában

Klinda Pál atya több mint száz zsidó nő és gyermek életét mentette meg, akiket az általa működtetett varrodában bűjtatott el. Az egykori üzem épülete ma a Lauder óvodájának ad otthont.

Emléktáblát avatott a Lauder Javne Iskola közössége Klinda Pál katolikus pap tiszteletére az intézmény óvodájának kertjében. A Lauder Óvoda jelenlegi épületében üzemelt az a varroda, amely Klinda atya és Mallász Gitta vezetésével működött, és ahol a holokauszt idején több mint száz zsidó nőt és gyermeket bűjtattak el a deportálásuk elől.

Klinda Pál itt alapította meg az első magyar katolikus ipari leányiskolát 1941-ben, majd itt hozta létre a Boldog Katalin nagyleányotthont, amelyhez varroda is tartozott, olvasható a Kibic cikkében. A német megszállást követően felkereste Angelo Rotta magyarországi apostoli nunciust, hogy a Budakeszi úton létesített varrodát a Vatikán képviselőjének oltalma alá helyezze, hogy oda üldözött zsidó nőket fogad-hasson be.

Az atya az apostoli nunciátúra alkalmazottja lett, és ezáltal megillette a diplomáciai védelem. Azt is elérte, hogy a varroda hadiüzemként működhessen. Erre azért volt szükség, mert a hadiüzemek dolgozóinak bent kellett lakniuk a munkahelyükön, így az ott dolgozó zsidó lányok és asszonyok menedékre lelhetek az épület falai között.

Az egyik ott bűjtatott túlélő így emlékezett vissza a Katalinban eltöltött időszakra:

„Ott dolgoztunk az üzemben. Aki nek volt varrógépe, be kellett adnia a Katalinba. Anyámnak volt egy, s azt el is vittük az üzembe. A varrodában ötös sorokban ültünk, nők. Ez

Fotó: Kibic

egy nagy terem volt, és tele volt a katonaság számára készítenő ingek anyagával. Voltak nők, akik megtanították a többieket varrógéppel varrni. Így aztán szakmailag rendben volt. Fantasztikus szellemi légkör volt a varrodában. Több inget varrtunk meg, mint ami arra a napra be volt tervezve, és amikor befejeztük, elkezdtünk énekelni, együtt! Valóban nagyon gyorsan dolgoztunk, és örömről is volt benne... Ezekben a nehéz időkben, amit átéltünk, olyan volt ez, mintha moziba mentünk volna.”

A varrodának hiába volt diplomáciai védettsége, 1944 végén a nyilasok betörték az üzembe. Klinda Pál és Mallász Gitta bátorságának köszönhetően azonban a ház lakói közül sokan sikeresen elmenekültek. Közben az atya és az üzemvezető a nyilasokkal vitakozott, a zsidók többsége a szomszédos

ház udvarán keresztül elfutott. Tizennégy embert így is elfogtak és a ravenbrücki koncentrációs táborba deportáltak.

Klinda Pál 1945-ben meghalt, embermentő tevékenységéért 1995-ben posztumusz Világ Igaza kitüntetést kapott a jeruzsálemi Jad Vasem Intézettől. Mallász Gitta 2011-ben, szintén a halála után kapta meg a Világ Igaza címet.

Az emléktábla avatásán a Lauder diákjai és tanárai mellett részt vettek a zsidó hitközség és a keresztény egyházak képviselői, valamint Pokorni Zoltán 12. kerületi polgármester, aki a Hegyvidék TV-nek nyilatkozva arról beszélt, hogy a magyarországi zsidóüldözés megítélését nehezíti, hogy nagyon sokan a német megszállásra hivatkoznak, de az akkori magyar társadalom közönye is kellett ehhez a tragédiához.

Megvan a bizonyíték, hogy Hitler közel járt az atombombához?

Egy urániumkockát vizsgálnak, amelyet a nukleáris láncreakció beindításához használtak volna.

Adolf Hitlernek ördögi terve volt arra, hogyan álljon bosszút az ellene összefogó szövetséges hatalmakon. Atomreaktort, majd atombombát akart építeni, és erre – több száz urániumkocka formájában – most alighanem bizonyítékot is találtak.

A szövetségesek a második világháború végén bukkantak rá 664 darab ilyen eltemetett kockára, amelyek végül az Egyesült Államokban kötöttek ki. Belegondolni is rossz, mi lett volna, ha a nácioknak sikerül egy évvel meghosszabbítaniuk a háborút.

A nagyjából 5x5 centiméteres urániumkockákat drótkra felfűzve, csillárszerű elrendezésben találták meg a szövetségesek. Nehézfűzbe merítették volna őket, amelynek a nukleáris reakció szabályzásában lett volna szerepe.

Maghasadást ugyanis azáltal lehet előidézni, hogy uránizotópokat neutronokkal bombáznak. Ez nukleáris láncreakciót indít be, amely kontrollálás nélkül hirtelen hatalmas energiafelszabaduláshoz, vagyis atomrobbanáshoz vezet.

1938 decemberében a fizikus Lise Meitner és Otto Frisch Berlinben jöttek rá a maghasadás elméleti alapjára, ami rögtön forradalmasította az atomfizikát. Nem sokkal ezután a hölgy Svédországba menekült, hiszen zsidó származása miatt üldözni kezdték. Részt vehetett volna az USA atombomba-kísérleteiben is, de erre nem volt hajlandó.

Németországnak tehát megvolt az elméleti alapja a maga atombombaprogramjához, ám szerencsére gyakorlati téren jóval az amerikai mögött jártak. Az Uranverein néven emlegetett projekt megmaradt laboratóriumi szinten, az éles kipróbálásig nem jutottak el vele. Pedig Hitler szerette volna, ha ilyen bombákat szerelnek a V2 rakétákba, ezzel kényszerítette volna térdre Nagy-Britanniát.

Az egyik kocka – természetesen védődobozban – nemrég eljutott egy amerikai laboratóriumba is. Az ottani kutatók pedig meglehetősen szkeptikusan állnak neki a dolognak, első körben azt szeretnék megállapítani, hogy az uránium valóban náci kutatócsoportoké lehetett-e.

Az köztudott, hogy a németek két atomprogramot is futtattak a második világháború idején, az egyiket Werner Heisenberg, a másikat pedig Kurt Diebner irányította. Az USA-ba átszállított kockák különféle csatornákon szétszóródtak az országban, ezért számít elsődleges feladatnak most az azonosításuk. A kutatók szerint akár 1000–1200 darab urániumkocka is létezhetett, ám csupán ezek töredékének (nagyjából 12 darabnak) a későbbi sorsa ismert.

Promotions

Héber nyelvi érdekességek

A héber az egyik legszebb nyelv a világon – legalábbis nekem. Többek között azt szeretem benne, hogy nagyon logikus. Ebben az írásban a mai héberben felfedezhető néhány érdekességet igyekeztem összegyűjteni.

Első kedvencem a **szávlánut**, türelem szó. A héber szavaknak gyökbe-

tűik vannak, melyek segítségével a szófajok között „ugrálunk”. A gyökbetűket csak mássalhangzók képezhetik, és egy szón belül sem feltétlenül az összes betű gyökbetű. Az előbbi példánál maradva, a szávlánut szóban a szovel szó gyökei fedezhetők fel, mely azt jelenti, hogy szenvedni. Milyen érdekes a kapcsolat: amikor türelmesnek kell lennünk, azt tekinthetjük egyfajta szenvedésnek?

Semes jelentése: Nap, az égitest. Azonban a semesben a sámás (vagy ahogy mifelénk jobban ismerik: sámész) szó is megtalálható, amely szolgát, segítőt jelent. Manapság is vannak sámészek zsinagógákban, illetve a chanukkija meggyújtásánál is a sámészt használjuk. A lehistámes ige (használni) szintén a sín, mem, sín gyököket tartalmazza.

Dímjon: képzelet, egyben hasonlítás valamihez, valamire. A dome szó jelentése hasonló. Nem véletlen az összefüggés: amikor elképzelünk valamit, az olyan, mintha hasonlítana a valósághoz.

Niszájon a modern héberben tapasztalatot jelent. Vallási környezetben megpróbáltatás, próbatétel, teszt a jelentése. A szóban felfedezhetjük a nész szót, melynek kettős jelentése van: csoda és zászló. Amennyiben túljutunk egy megpróbáltatáson, az felér egy csodával.

Hinám: ingyen, ingyenesen, ajándékba. Megtalálhatjuk benne a hen szót, mely kegyességet, könyörületet jelent (imák szövegében gyakori). A lehithánen főnévi igenév pedig azt jelenti, hogy könyörületességet kérni, esdeklni valamiért.

Sáalom: az egyik legismertebb héber szó a nagyvilágban, melynek alaphoz kettős használata van. Egyrészt békét jelent, másrészt ezzel a szóval üdvözlük egymást leggyakrabban az izraeliek. A sálem szó teljes, egészet jelent. Itt sem véletlen az összefüggés: amikor valahol béke van, akkor az teljes. A mesálem ige azt jelenti, fizet, és ez sem véletlen: amikor fizetünk valamiért, kiegészítjük azt, amiből elvettük, és így teljes tesszük.

A lista természetesen végtelen...

Miklós Dóri

Zsidó–keresztény párbeszéd

A Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus nyitónapjának előestéjén Párbeszéd címmel koncertet rendeztek a Dohány utcai zsinagógában. Előtte Erdő Péter bíboros, esztergom-budapesti érsek és Frölich Róbert főrabbi mondott köszöntőbeszédet.

Különleges koncertnek adott otthont a budapesti Dohány utcai zsinagóga. A Párbeszéd címmel megrendezett eseményen zsidó és katolikus egyházszíneket feldolgozó hangzók el zsoldárok, a középpontba a két vallás közötti párbeszédet helyezték.

Az egyházzenei esemény kezdetén mondott beszédében Erdő Péter bíboros, prímás, esztergom-budapesti érsek kiemelte: a koncert hangolódás az eucharisztikus kongresszus eseményeire. A helyszín és a kongresszus összetételével kapcsolatban az egyházi vezető hangsúlyozta: az Eucharisztia szó elvezet az utolsó vacsorához és Jézus személyéhez.

Felidézte, hogy az evangéliumok az Oltáriszentség alapítását azzal vezetik be: Jézus hálát adott, megtörte a kenyeret, tanítványainak adta. Ez az a háladási – folytatta –, amiről az Eucharisztia a nevét kapta. A latin liturgiát citálva kiemelte, hogy az jól őrzi a Jézus által végzett cselekmény eredetijét: „hálát adva áldást mondott”.

„Ott vagyunk az utolsó vacsora termében, ahol Jézus a pászkavacsora ősi szokása szerint mondja az áldást” – foglalta össze Erdő Péter bíboros, prímás. Emlékeztetett arra is: az Eucharisztia összeköt, nem szétválaszt. A zsoldárokat hallgatva „átérezzük, hogy közös a kincsünk, közös gyökerekből táplálkozunk. Adja a Mindenható, hogy ez ma is életető erőforrás legyen számunkra!” – zárta beszédét a főpásztor.

Az országos főrabbi, Frölich Róbert köszöntőjében úgy fogalmazott: az elmúlt évtizedekben sokat tettünk azért, zsidók és keresztények, hogy a bennünket elválasztó, vészterhes múlttal megterhelt falak leomolhassanak. Sokat tettünk, hogy egymásban ne az idegent, hanem a jövőendő barátot, emberségünkben testvérünket lássuk.

A főrabbi történelmi találkozóknak nevezte a rendezvényt, amely annak reménysége, hogy – mint mondta – megtérünk útjainkról, s tovább élünk együtt, zsidók és keresztények, egymás iránti tiszteletben, embertársi megértésben, igaz testvéri szeretetben.

A koncerten közreműködött Fekete László, a zsinagóga főkantora, Dobszay Péter orgonaművész és Rudas Dániel kántor, valamint Virágh András, a zsinagóga karmestere, a Solti Kamarazenekar, az ETUNAM Vegyeskar és a Budapesti Énekes Iskola Albertfalvi Tagozata.

Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke az eucharisztikus kongresszus és a Párbeszéd-koncert összefüggéseivel kapcsolatban korábban úgy fogalmazott: a koncerttel szeretnék megmutatni, hogy létezik Magyarországon „egyfajta zsidó–keresztény párbeszéd és együttműködés”. Kiemelte annak jelentőségét, hogy emblemikus helyen, a Dohány utcai zsinagógában – Európa legnagyobb zsinagógájában – látják

Heisler András és Erdő Péter

Fotók: Ambrus Marcsi

vendégül a kongresszus résztvevőit, köztük számos katolikus egyházi személyiséget. „Egy különleges, kegyelmi pillanat lesz” – mondta az eseményt megelőzően Heisler András.

iec2020.hu

A megbocsátás és a bűnbánat versei – szlihotra

Izraeli költészet

Mosoly

Avia Weinberg

Bűnbocsánatot kérek a hamis mosolyokért
Bűnbocsánatot a tiltott megvigasztalódásokért
kemény, áldott bűnbocsánatot
amely felszeletel
addig, amíg...

megbékélős bűnbocsánatok
közelednek felém
gödröcskék a pofin
fogvillantós bébi
mosolyok

bűnbocsánatom felemelkedik
megáll egyenes derékkal
haja már ősz
(de nem festeti)
nem rejtegeti a nehézséget
nem szépítgeti
elmorzsol egy könnycseppet
bizalmat sugároz
és mosolyog.
Második ártatlanság

חיוך אביה וינברג

כפר לי
כפר חייכים מזיפים
כפר נחמות אסורות
כפרות קשות מברכות
מפלחות אותי
עד ה-

כפורים מפייסים
באים לקראתי
גמות חן בלתיים
לכן שנים חיוך
של תינוק

קמה כפרתי
וגם נצבה
שערה בבר מלבין
(והיא לא צובצת)
לא מסתירה קשי
לא מיפה
מוחה דמעה
קורנת אמן
ומחזקת:
תמימות שניה

Azokkal, akik majdnem

David Shatner

légy azokkal akik majdnem
elérték a vonatot
légy azokkal akik nem beszélik a nyelvet
akiknek fel kellett volna kelni
holnap azokkal akik ellenkező irányba szálltak
fel a 18-as buszra
akiken a póló nem
áll jól de szörnyű akiknek nincs
térerő akikre nem vár senki akiket át-
vernek a visszajáróval akik nem találnak
parkolót akik nem találnak munkát akik nem
találnak
könyörületet akik éhesek akik kiabálnak akik
elfelejtettek
valami fontosat akik kifakultak akik abba-
hagyták
légy azokkal akik majdnem...

אלו שנכמעט

דויד שטנר

היה עם אלו שכמעט

הספיקו את הרכבת

היה עם אלו שלא דוברים את השפה

עם אלו שהיו צריכים לקום

מחר עם אלו שעלו על 18א לכוון ההפוך

אלו שהחלצה לא

יושבת עליהם איזו מועקה אלו שאין להם

קליטה אלו שאף אחד לא מחכה להם אלו שעובדים

עליהם עם העדף אלו שלא מוצאים

חניה שלא מוצאים עבודה שלא מוצאים

בתים אלו שרעבים אלו שצועקים אלו ששכחו

משהו חשוב אלו שקהו אלו שהפסיקו

היה עם אלו שכמעט

Gilujsehuná*

Asher Dov Kruger

Amikor sorra kerültem
megkérdeztem a Bál Sem Tovot
kifelé menet
ki lesz a szomszédom a túlvilágon?
Az öreg azt motyogta:
Az alsó
olyan
mint a felső.
Nézd a neveket
a levélszekrényeken
a ház kuka-puja mellett,
nézd a folyosón elmenő nőket,
a gatyás-trikós férfiakat
ahogy leviszik a szemetet.
Az Edenkertben a szomszédaid
azok lesznek, akik melletted laknak
már most.
Mit tudsz a szomszédaidról?
A helyedben
Nem a világgal törődnék

amelyik nem evilág,
hisz a világban –
nincs cukor, hogy kölcsönkérđ,
vagy karaoke, hogy lehalkítsd.
Szóval mit is tudsz a szomszédaidról?

גילוי שכונה

אשר דב קרוגר

כשהגיע תורי

שאלתי את הבעל שם טוב

בדרך החוצה

מי השכן שלי בעולם הבא?

והזקן השיב:

שלמשה,

זה כמו

למעלה.

התבונן בשמות

תבות הדאר

מפח-פתח הבית,

הבט בנשות המסדרון יוצאות,

ובאנשי הבוקסר בגופיה –

מורידים את הזבל.

השכנים שלך בגן עדן,

הם אנשים שגרים לידך

עכשו.

מה אתה יודע על שכניך?

אני במקומך

לא הייתי דואג לעולם

שהוא לא 'הזה';

שכן בעולם ההוא –

אין סדר לבקש,

או קריוקי להנמיק.

ומה אתה יודע על שכניך?

ELOH-IMA*/ Istenanya

AlfieGelbard

Apám nem tanította meg Istent
– nekem;
ezért a fájdalom pillanataiban még mindig azt kiabálom:
Anyá!
Ő meg is hallja,
s válaszol is...

* A héber cím lefordíthatatlan szójáték az Elohim (Isten)
és az ima (mama) szavak összevonásával, a magyar fordítás
pedig a vers témájához illő, de másik szójátékot teremt
a héber Elohim és a magyar ima szavak összevonásával.

אלוהימא

אלפי גלברד

אבא לא למד אותי

את אלהים

אז ברגעי כאב אני עדין צועק

אמא.

והיא גם שומעת

וגם עונה.

Minden érintettnek*

Amichai Chasson

A végtelen fohászokba belefáradt Végtelen engedelmével,
és a termekben rekedt közösség engedelmével
a felhőkarcolók lakóközössége nevében
és az utcák lakóközössége nevében:
mi már bármit megengedünk neked.

[Egy elveszett kézirat szövegverziója szerint:
A bíróság e szavakat háromszor is elismétli:
Bármí megengedhető neked / bármí megbocsájtható neked
/ bármíhez kaphatsz segítséget
és édes a fény / és jó a szemnek / és még szeretni is szabad]

לכל מאן דבעי

עמיחי חסון

על דעת המקום הציף מתחנות

ועל דעת קהל השבוי באולמות

בישיבה של מעלה ברבי קומות

ובישיבה של מטה עם דיירי רחובות:

אנחנו מתירין לך הכל.

[ובנסח קדום מצאנו כתוב:

חוזרים בית הדין ג' פעמים בלשון זה -

הכל מתירין לך / הכל מחזילין לך / הכל מסייעים לך

ומתוך האור / וטוב לעינים / ומתן לאהב]

* A vers szövege a jomkipur előestéjén mondott *kolnidré*
ima szövegével játszik, de mivel ennek az imának a magyar szövege korántsem
olyan közismert, mint a héber nyelvűek számára az eredeti, ezért a fordításban
értelmetlen lett volna megpróbálni visszaadni.

Hogylétem

Zelda

Hogylétemet egy vékony fonal köti
hogylétedhez.

És a szeretett ünnepek
az év csodás szakaszai
az illatok kincstárával, a virágokkal,
a gyümölccsel, a levelekkel és a szelekkel,
a köddel és az őszi esővel,
a hirtelen hóval,
a harmattal –
mind a vágyakozás fonalán függenek.

Én, te meg a sábat,
én, te meg az életünk,
még az előző életünkben.
Én és te,
meg a hazugság.
Meg a félelem.
Meg a szakítások.
Én és te,
meg a (tenger)partalan Ég teremője.
Én és te,
meg a rejtély.
Én és te,
meg a halál.

שלומי

שלומי קשור בחוט

אל שלומך.

והחגים האהובים

ותקופות השנה הנפלאות

עם אוצר הריחות, הפרחים,

הפרי, העלים והרוחות,

ועם הערפל והמטר,

השילג הפתאמי

והטל,

תלויים על חוט הקמיקה.

אני ואתה והשבת.

אני ואתה וחיינו

בגלגול הקודם.

אני ואתה

והשקר.

והפחד.

והקרעים.

אני ואתה

וברא השמים שאין להם

חוף.

אני ואתה

והחידה.

אני ואתה

והמנות.

Dr. Ráchel Korazim válogatása és előadása
alapján a Másív háruáh c. izraeli folyóiratból. A
fordításért dr. Balázs Gábort és dr. Komoróczy
Szonyját illeti köszönet.

Villányi András az idei Scheiber-díjas

A Scheiber Sándor-díj azoknak adható, akik kiemelkedőt alkottak a hebraisztika, a judaisztika, a zsidó oktatás, vallás- és művelődéstörténet, valamint a zsidók és nem zsidók közötti párbeszéd és tolerancia előmozdításának területén. Az elismerést évente egyszer, Scheiber Sándor főrabbi (1913–1985) halálának évfordulóján, március 3-án adományozzák, a kitüntetéssel emléktáblát és az adományozást igazoló okirat jár.

A Covid-járvány miatt eltolódott idejű rangos elismerést a kuratórium (elnöke Szécsi József) felterjesztése és Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes döntése értelmében Villányi

je felülírja a múlt és a jelenkor fájaldalmait, abból öröm fakad.

Következett az idejű díjazott, Villányi András.

Köszönöm szüleimnek, akik erre az útra vezettek. Külön köszönöm feleségemnek, Zsuzsannának és a családomnak, hogy segítettek és lehetővé tették, hogy ezen az úton végighaladjak, mert ez az út nem volt egyszerű.

Végezetül köszönöm az 1970-es és 1980-as évek hatalmi szerveinek, akik megfigyeltek és megfigyeltek, mert így ők hívták fel a figyelmemet erre csodálatos zsidó történelmi útra. Ezt az utat ötven éven keresztül tudtam bejárni, tanulmányozni, és dokumentálni.

Dr. Scheiber Sándor professzornak volt egy mondása: „A rabbit haza kell kísérni.” Amikor sétáltunk a rabbiszemináriumtól a Kun utca 12.-ig, végig beszélgettünk a kutatásairól vagy a családjáról, a barátainkról, a lányokról és a problémáinkról. Nem mondta meg, hogy mit csináljunk, csak irányított. Ezért mondhatjuk, hogy minket szavaival és egyéniségével tanított.

Ismételen köszönöm ezt a díjat, de amikor egy zsidó embert öröm ér, mindig gondolni kell a bánataira is.

Villányi Andrást egy korábbi díjazott, Szécsi József, az ORZSE tanára méltatta.

Jöhi chövojd Ádojnoj lőojlom, jiszmach Ádojnoj bömá' ászov!

Tartson az Örökkévaló dicsősége mindörökké, találjon az Örökkévaló örömet teremtményeiben!

Ünnepelni jöttünk, tisztelni egy művész életútját, a magyar zsidóság képi megjelenítőjét, krónikáját! A művész a soá utáni magyar zsidóság emblematikus nagyságának, Scheiber Sándornak az emlékére alapított díjnak lehet ma az átvevője!

Képeim megjelennek a magyar ortodoxia és neológia hétköznapijaitól a születéstől a haláláig. Az életmű a magyar kultúra szerves része, pillanatainak rögzítése. A képek vallási, közösségi jelenetek, hazai és külföldi rabbik, tudósok, írók vagy éppen inét elszármazottak megörökítői. A mintegy félmillió fényképből álló hatalmas gyűjtemény darabjai nem pusztán művészi alkotások, de történelmi dokumentumok, egy nép darabjának részei is.

Villányi András félszáz kiállítása Budapesttől Bonnig, állandó kiállítása Győrben, zsinagógákban, fesztiválokon, kiállításokon mindig jelentős nézettséget hoztak. Scheiber Sándor kora és köre címmel a Magyar Zsidó Múzeumban rendezett kiállítást, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen pedig 2013-ban volt konferenciával egybekötött kiállítása. Villányi András képeiről, kiállításairól híradások jelentek meg nemcsak folyóiratokban, hanem televíziós műsorokban, zsidó vallási adásokban is. Könyvek borítói vagy folyóiratok képei, cikkei őrzik sokoldalú képi megjelenítéseit.

A méltó megemlékezést a díj ünnepélyes átadása, közös fotók készítése, koccintás, majd igényes állófogadás zárta.

gáljuli

Soltész Miklós államtitkár átnyújtja a Scheiber-díjat Villányi Andrásnak

Fotó: Villányi Benjámin

András fotóművész vehette az esemény helyszínénél szolgáló Ybl-villában.

Soltész Miklós egyházi, nemzeti-ségi és civil kapcsolatokért felelős államtitkár először köszöntötte Scheiber Sándor professzornak az eseményen megjelent családtagjait, Heisler Andrást, a Mazsihisz elnökét, Baruch Oberlandert, a korábbi díjazottakat, a szakmai szervezetek képviselőit, a Miniszterelnökség munkatársait, a sajtó képviselőit és minden kedves vendéget.

A szónok elmondta, hogy az idejű díjátadás tavasszal nem is lett volna méltóságteljes, s amint a járvány állapota megengedte, sor kerülhetett rá.

Majd így folytatta: Volt elég szenvedésben résznünk az elmúlt másfél évben. Sokakat elvesztettünk, sokakat gyászolunk, sokak egészsége rendült meg.

Hatalmas érték, amit az önök közvetítésével most megünnepelhetünk. Hatalmas érték Villányi András kitüntetése.

Gyakran beszélgetek néhány mondatot az elismerést átvevőkkel, s mindegyikük úgy érezte, hogy méltatlan rá. Érthető, mert aki dolgozik, tesz a közösségért, annak megőrzéséért, megsegítéséért, nem azért csinálja, hogy utána ezért egy „plecsnit” kapjon.

Az államtitkár hozzátette: Azt gondolom, hogy ilyen értelemben a mostani kiválasztott kiemelkedik az eddigi sorából – persze nem minősítve, nem felülírva –, sokkal inkább azt az érdekességet emelném ki, hogy mind a díjazottunk, mind pedig az elismerésnek nevet adó Scheiber Sándor életútja a sok szenvedés, nehézség, majd az ebből fakadó pozitív irányú kiutazás volt.

Meg kell köszönni, hogy a közel félmillió fotó mi mindent dokumentál, ez páratlan és fantasztikus, művészi rangra emel egy embert, bárhogyan is nevezik vagy nem nevezik. Ezt is „el kell engedni”, mint ahogyan azok is teszik, akik itt vannak közöttünk, és megértik az idő szavát.

A szónok zsidó intézményeket, létesítményeket sorolt, majd elhangzott még néhány gondolat, s beszédét ezzel a mondatral zárta: A hit ere-

Külön öröm számomra, hogy az általam tisztelt és nagyra becsült dr. Scheiber Sándor professzorról elnevezett díjat megkaptam.

Mit kaptam szüleimtől és családomtól útravalónak?

Minden az egek kezében van, kivéve az égtől való félelem.

En nem tudhatom, mit tartogat számunkra az Örökkévaló, csak egy-egy pillantást enged nekünk, sugallatokat.

A mi dolgunk, hogy tágra nyissuk a szemünket és lássunk.

Mit tanultunk Scheibertől?

Nálunk, zsidóknál a betű nem öl, hanem szárnyal.

A zsidó rabbi soha nem volt pap, aki egy titokzatos világ küldötteként hirdeti magát, parádésotot ígér és pokollal fenyegetőzik, hanem mindig és mindenben maga az ember. Szabad emberként akar szabad emberekhez szólni, és szabadságra akarja őket nevelni, vallotta a múlt század egyik legnagyobb rabbija.

Egyre több olyan zsidó van, aki egyáltalán nem kötődik Izraelhez

Egy ros hájánára készült jelentés szerint jelenleg a zsidóság egyik legfontosabb feladata, hogy megerősítse a kapcsolatot Izrael és a diaszpóra között.

A zsidó néppolitikai intézet jelentése szerint Izrael és a zsidó diaszpóra közötti kapcsolatok javítása az egyik legfontosabb feladata a zsidóságnak.

A JPPI ros hájáná körül minden évben közzéteszi értékelését a zsidó emberekről, hangsúlyt fektetve számos más témára is: pl. geopolitika, erőforrások, közösség, identitás, demográfia stb.

Az idejű jelentés arra a következtetésre jut, hogy nőtt a nem vallásos zsidók száma, akik csekély mértékben vagy egyáltalán nem kötődnek Izraelhez, ami talán a politikai polarizációval és a társadalmi feszültségekkel magyarázható. Még számos amerikai zsidónak is rendkívül kritikus nézetei vannak a zsidó állammal kapcsolatban.

A zsidó vallás gyakorlása még az

Egyesült Államokban is alacsony szinten van, és a JPPI kutatói arra figyelmeztetnek, hogy ez fokozhatja a polarizációt és a zsidó közösségek közötti kapcsolatok gyengülését, írja a jpost.com nyomán a Kibic.

A JPPI azt javasolja, hogy a diaszpóra zsidó közösségei sürgősen tegyenek lépéseket ezen tendenciák visszafordítására, pl. Izrael-párti és cionista megmozdulásokkal.

„A polarizáció korát éljük, mely-

Az újpesti polgármester újévi üdvözlőlevele

(...) A dicstelen 20. század itt is szétrombolta a zsidó közösséget. Előbb a náci gyilkos gépezete, aztán a kommunisták államosítása és terrorja pusztított el mindent, amit csak lehetett. Generációk veszttek oda, generációk munkája veszett kárba.

Mindkét világrend egy-egy eszme nevében ölt és rabolt. A zsidóknak viszont van egy másik eszméjük, amihez minden veszedelem közepette ragaszkodnak. Van egy eszméjük, ami nem zavaros és beteg, gyáva és gyűlöltre épülő ideológiából fakad, hanem abból a hitből, hogy a Teremtő népet választott magának, szereti az embert, bízik benne.

(...) Zsidó nemzettársaimnak a hagyományaik szerinti újév, ros hájáná idején minél több örömet, minél kevesebb küzdelmet kívánok; továbbá kívánom, hogy mindig tisztelettel és megbecsüléssel fordulhassunk egymás felé – írja levelében többek között Déri Tibor újpesti polgármester.

Déri Tibor

Emlékkönyv mutatja be Gyula egykori zsidó közösségének életét

Az egykor Gyulaváriban, majd Gyulán élt zsidó közösség történetét dolgozza fel A gyulai zsidóság emlékkönyve című kiadvány, amely a Gyula régen és ma 16. köteteként jelent meg a napokban.

Durkó Károly, a Gyulai Évszázadok Alapítvány elnöke hozzátette, hogy a hét fejezetből álló kiadványban a gyulai zsidóság rövid története mellett két visszaemlékezés, naplórészlet is található.

Gyula egykori zsinagógája

Kétéves intenzív kutatómunka eredményeként hét fejezetben, 400 oldalon, több száz fényképpel és dokumentummal idézik fel a Gyula életében egykor meghatározó szerepet játszó zsidóság történelmi hagyatékát – mondta az MTI-nek a kötet egyik szerkesztője.

Mindkettő szól az auschwitzi megpróbáltatásokról, az egyik emellett az újrakezdés nehézségeiről is – közölte.

A kötetben felidézük 12 országon és 47 helyen ismert gyulai polgár élettörténetét. Mások mellett Bródy Sándor, Angelusz Róbert, Tolnai Simon enciklopédikus, Székely Aladár és Rónai Dénes fotóművészek, Helmeczi Géza Jézus-kutató, Diósy Lajos fizikus, Adler Ignác, az utolsó gyulai rabbi, Weisz Mór italkereskedő, Weisz Lipót, az első állandó műteremmel rendelkező helyi fotós vagy a helyi kórház fejlesztésért sokat tett Berkes Sándor életműve olvasható.

Az olvasók emellett megismerhetik az izraelita közösség életének fontos lenyomatát jelentő zsidó temetőt és 53, a zsidósághoz is kötődő, a békési városban ma is látható épületet.

„Nem szabad hagyni, hogy feledésbe merüljenek annak a közösségnek a történetei, amely évszázadokon át velünk élt, és amelynek meghatározó szerepe volt Gyula gazdasági fejlődésében, gyárak alapításában, a kórház létrejöttében” – húzta alá Durkó Károly.

A könyv – amelynek bemutatója szeptember 14-én volt a gyulai városi könyvtárban – megszületését számos hazai és külföldi közgyűjtőmenny, valamint több mint hatvan, egyebek mellett Kanadába, Izraelbe és az Egyesült Államokba elszármazott család segítette.

Kiadását több helyi vállalkozás, magánszemély és egy uniós pályázat is támogatta.

IZRAELI

SZÍNES

Nem házasodhat Izraelben az olimpiai aranyérmes

Gondjai lehetnek Izraelben annak, akik házasodni akar, ám választotta a halacha, a zsidó vallási törvény szerint nem számít zsidónak, és annak is, aki maga nem számít zsidónak, viszont a jövődöbelije igen. Rabbi nem esketi meg, polgári házasság pedig nincs Izraelben. Kepecs Ferenc írása.

Egész Izrael ujjongott, amikor fiatal sportolója, Artem Dolgopyat győzött Tokióban a férfi művészi torna szakágban, megszerezve ezzel a zsidó állam történetének második olimpiai aranyérmét. Aztán megszületett a harmadik is, Linoy Ashramé női ritmikus gimnasztikában. Odahaza mindkét sportolót nemzeti hősként fogadták, de Dolgopyat győzelme kapcsán viták robbantak ki. Merthogy a fiatalember anyja, Angela asszony rádióinterjújában elpanaszolta: Artem lehet nemzeti hős, de házasodni nem tud Izraelben. Márpedig – mondta az asszony – ő már nagyon szeretne unokákat.

A zsidó államban ugyanis csak az egyazon valláshoz tartozó párok házasodhatnak. Márpedig a 24 éves Dolgopyat – aki családjával 12 évesen Ukraj-

Artem Dolgopyat a győzelem után

nából vándorolt be Izraelbe – halachikusan nem zsidó. Merthogy csak az apja az, az anyja nem, holott vallásjogilag csak az számít zsidónak, akinek az anyja az. Izraelben – mivel nincs polgári esketés – annak, aki házasodni akar, a boldogító igent rabbi (muszlimok és keresztények esetében imám, illetve pap) előtt kell kimondania. Azok a rabbik pedig, akiket a konzervatív Főrabbinátus felhatalmaz az esketésre, nemcsak a különböző vallású pároktól tagadják meg a házasságkötés lehetőségét, hanem az azonos neműektől, az ateistáktól, illetve amennyiben elvált asszonyt akarnának elvenni, a kohénoktól (a régi papi rendből származó férfiaktól) is.

A polgári házasság hiánya példa nélküli a világ demokratikus országaiban. Az izraeliek többsége – a felmérések szerint 60-70 százalékuk – szívesen változtatna is a helyzeten, ám ez a szándék az elmúlt évtizedekben rendre meghiúsult az ortodox pártok ellenállása miatt. Így aztán a különböző felekezetű házasulandóknak – jó zsidó módra – körülutat kell keresniük. Ilyen például az, ha külföldön kelnek egybe, mivel az Izraelen kívül kötött frigyekeket a zsidó állam automatikusan elismeri. Ebből a célból évente körülbelül kilencezer pár utazik el, többnyire a közeli Ciprusra. És természetesen arra is van lehetőség, hogy a halachikusan nem zsidó menyasszony vagy vőlegény betérjen a zsidó vallásba, ám ez tanulmányokkal egybekötött hosszú folyamat, melyet nem mindenki vállal. Dolgopyat anyja rádióinterjújában például elmondta, hogy fiának – a feszített ütemű olimpiai felkészülés miatt – sem az áttérésre, sem a ciprusi kirándulásra nem volt ideje. (Arról nem is szólva, hogy a járvány miatt jó ideig nem is utazhatott.)

Dolgopyat helyzete leginkább azért ironikus, mert őt a halachikus előírásoknak nem is kellene zavarniuk. Hiszen a menyasszonyát, a fehérorosz Maria Sakovichot, aki sem apai, sem anyai ágon nem zsidó, egy keresztény pap közreműködésével bármikor feleségül vehetné. (Saját „felemás” származása tehát éppen hogy megkönnyítené számára a dolgot!) A bökkenő az, hogy a fiatalember, aki magát öntudatos izraelinek és zsidónak érzi, mindenáron zsidó esküvőt akar.

Dolgopyatnak és menyasszonyának esete vihart keltett Izraelben. Hogy lehetséges az – kérdezték az emberek –, hogy a fiatalember Tokióban föllállhatott a dobogó legfelső fokára, olimpiai aranyérmet és dicsőséget szerezhetett hazájának, ám ugyanez a haza nem teszi lehetővé számára elemi polgári jogának, a meggyőződése szerinti házasságkötésnek a gyakorlását. Dolgopyat esete ráirányította a figyelmet arra a régi viasszágra, hogy számosan vannak olyanok, akik a zsidó államban dolgoznak, adóznak, katonáskodnak, s ha kell, fegyverrel a kézben is harcolnak érte, ám a házasság lehetőségét megtagadják tőlük. Jair Lapid izraeli külügyminiszter is felháborodásának adott hangot a helyzet kapcsán, és ígéretet tett arra, hogy mindent meg fog tenni a polgári házasság bevezetéséért.

De nem mindenki ért egyet vele. Mint láttuk, a lakosság vallásosabb harminc-negyven százaléka ellenzi a változást – főleg az ortodox rabbik és pártok hatására. Ami pedig Dolgopyat ügyét illeti, Arje Deri, az ortodox Sasz párt elnöke ezt a felháborodást keltő nyilatkozatot tette: „Attól, hogy valaki megnyer egy érmet, még nem válik zsidóvá.” (Deri hosszú időn át a belügyminiszteri tisztséget töltötte be, s ezért személyesen is felelős volt a képtelen helyzet fennmaradásáért.) A polgári házasság bevezetésének – és általában az ultraortodox befolyás visszaszorításának – a hívei mindenesetre reménykednek, hiszen a szélsőségesen vallásos pártok hosszú évtizedek után most először maradtak ki a kormánykoalícióból. A baj csak az: nem biztos, hogy ez a rendkívül vegyes összetételű koalíció elég szilárd egy ilyen horderejű változtatás keresztülviteléhez. A polgári házasság bevezetése mindenesetre nem szerepel a prioritásai között.

Álom a műanyagmentes Izraelről

„A cigarettához és az alkoholhoz hasonlóan az egyszer használatos műanyag is függőség. Belefutunk az eldobható műanyagba. A tét nemcsak az ország tisztasága, de életünk minősége is.” Silló Sándor írása Izraelből.

Egy hétfői családi bevásárlás Izraelben úgy végződik, hogy a megrakott bevásárlókocsi tetejére kerül egy tucatnyi csomag eldobható műanyag tárgyér, pohár, plasztik evőeszköz. Egy kiló környezetszennyező hulladék lesz belőle, mire ki megy az ünnep. Ugyanez az eljárás, ha kirándulni megyünk, ha bulira készül a csapat, vagy valami társadalmi rendezvényre gyűlünk össze. Egy-egy ilyen esemény elmúltával a kirándulóhelyek parkolói és a városi kukák fuldokolnak a műanyag szeméttől. Az izraeli strandokon keletkező hulladékok mintegy 90 százaléka műanyag.

Izrael a műanyag rabja

A háztartásban használt műanyag felhasználása megduplázódott az elmúlt évtizedben. Az izraeli háztartások nagyjából 2 milliárd sékelt (kb. 57 millió dollárt) költenek egyszer használatos műanyagokra minden évben. Egy átlag izraeli a dupláját termeli meg a fejenkénti műanyag-hulladék nemzetközi átlagának (0,309 gramm vs. 0,139 gramm).

Az eldobható műanyag termékek háztartási fogyasztása évente 68,344 tonna, ami fejenként körülbelül 7,5 kilogramm. Ez ötszöröse az európai uniós átlagnak. Az egyszer használatos műanyagok nem bomlanak le, így jelentősen hozzájárulnak a tengerszennyezéshez. A keletkező mikroműanyagok mindenütt jelen vannak, az ivóvizünkben, a levegőben, amelyet belélegzünk, és az összes termékben, amit fogyasztunk, még a sóban, a sörben, a mézben is. Egy átlag izraeli 50.000 mikroműanyag részecskét fogyaszt egy év alatt. Sok egészségkárosodásért ez a szennyezés felelős.

A Terv

Az eldobható edények használatát 40 százalékkal csökkentheti az új terv, amelyet Avigdor Liberman pénzügyminiszter és Tamar Zandberg környezetvédelmi miniszter terjesztett elő a közelmúltban. A javaslat lényege, hogy hasonló pluszköltség terhelje az eldobható műanyag termékeket, mint a cigaretta és az alkoholtartalmú italok adója. Az adó pontos mértékét még tárgyalják az adóhatósággal: a cél megduplázni az eldobható plasztik fogyasztói árát.

„A cigarettához és az alkoholhoz hasonlóan az egyszer használatos műanyag is függőség. Belefutunk az eldobható műanyagba. A tét nemcsak az ország tisztasága, de az életünk minősége is” – mondta Zandberg.

„Az elv az, hogy az eldobható edények rendszeres fogyasztói viseljék a kár költségeit. Ez a gazdasági lépés környezetbarátabb magatartásra ösztönözheti a lakosságot” – nyilatkozta a tervről Lieberman.

„A világ számos országában már megtették ezeket a lépéseket. Nekünk is kötelességünk mindent megtenni az eldobható plasztik csökkentése érdekében. A fogyasztói magatartás változását reméljük ettől a tervtől” – tette hozzá. A lépéshez nincs szükség új jogszabályokra, csak egy vámrendelet frissítésére, így a két minisztérium már 2022 januárjában bevezetné az új adót.

Love, Death & Plastic?

A bejelentés hetére időzítette kiállítását a román származású izraeli művész, Evelyn Anca, a Plastic Free Israel programigazgatója. Provokatív tárgyai, képei, a Műanyagmentes Izrael kiállításai a tel-avivi Román Kulturális Intézet kiállótértermében láthatók.

zású izraeli művész, Evelyn Anca, a Plastic Free Israel programigazgatója. Provokatív tárgyai, képei, a Műanyagmentes Izrael kiállításai a tel-avivi Román Kulturális Intézet kiállótértermében láthatók.

Jó kezdet

Evelyn Anca szerint jó néhány oka van annak, hogy az izraeliek

műanyagfüggők: a felgyorsult életvitel, a kényelem és a kóser háztartás megfontolásai. A sokgyermekes családok nem akarnak naponta több tucat edényt elmosni, és műanyag tányérokhoz és edényekhez folyamodnak, hogy megkönnyítsék az életüket – magyarázza. – „De a fogyasztók érzékenyek az árakra, kétszer is meggondolnak minden kiadást, így az eldobható műanyag edények megemelt ára segíthet csökkenteni a használatot. Ez fontos első lépés, és reméljük, hogy a kezdeményezés végül a műanyagok esetleges betiltásához vezet.”

Műanyagmentes Izrael

A két minisztérium megvizsgálta annak a lehetőségét is, hogy ezeknek a tárgyaknak a használatát teljes egészében betiltsák, ahogyan Ausztráliában, Kanadában és Európa számos országában már megtették, de beláták, hogy egyelőre Izraelben lehetetlen lenne egy csapásra keresztülvinni egy ilyen éles változást.

Reményteljes kísérleti Covid-gyógyszer

Eddig 16 súlyos betegből 14 legyőzte a koronavírust a gyógyszer megkapása után. Most legalább 50 újabb páciens fognak ezzel kezelni.

Az izraeli egészségügyi minisztérium engedélyt adott egy koronavírus elleni gyógyszer kiterjesztett használatára, amelynek köszönhetően eddig 16-ból 14 súlyos tünetekkel kórházban kezelt beteg egy nappal az utolsó dózis beadása után elhagyhatta a kórházat, olvasható a Forbes cikkében. A kezelések összesen négy napig tartottak.

A Bonus Biogroup által fejlesztett, Mesecure elnevezésű szer kísérleti szakaszban van. Az egészségügyi minisztérium most arra adott engedélyt a Jerusalem Post híre szerint, hogy a második fázisban részt venni kívánó kórházak csatlakozhassanak pácienseikkel a további tesztekhez. Eddig a haifai Rambam kórházban használták, most legalább 50 új beteget fognak ezzel kezelni.

„Ez egy nagyon jó fejlemény, mert tapasztalataink alapján ha időben alkalmazkazzuk ezt a gyógyszert a súlyos betegeknek, akkor nagyon megnövelik túlélési esélyeiket. Meggyőződésem, hogy a szer nélkül a kezelt páciensek közül többen meghaltak volna” – idézi az MTI a kísérleteket a Rambamban vezető orvost, Sadi Hamúdot.

A minisztérium közlése szerint az új medicinát egészséges donorok zsírszövetéből nyert mesenchymalis őssejtekből (MSC) állítják elő, amelyek erősítik a beteg immunrendszerét a fertőzés okozta betegséggel szemben.

Injekciókúra

A gyógyszert injekcióval adják be, és az a tüdőbe jutva csökkenti a koronavírus-fertőzés okozta gyulladást, segíti a szövetek regenerálódását, és enyhíti a különböző légúti tüneteket.

A kutatók szerint a koronavírusos betegek a citokin nevű gyulladáshoz vezető molekula elszaporodása, nem pedig maga a vírus miatt halnak meg – hangsúlyozta a Jerusalem Postban még a klinikai tesztelés első szakasza után, májusban a gyógyszerrel megjelent írás.

Amikor az immunrendszer túl sok citokint választ ki, akkor citokinvihar robbanhat ki, és ez a túlzott immunválasz elpusztítja az egészséges tüdőszövetet, akut légzési nehézségeket és végül halált okozhat. Az MSC-k minden emberben megtalálhatók, és a szervezetet ért károk helyreállításáért, valamint számos mindennapi életfunkcióért felelősek.

Örökség és hagyaték

Két évtized a salgótarjáni hitközségben

Különös véletlen, hogy a haláltáborokból való felszabadulás után az első újszülött zsidó fiú dr. Gótai László, az első újszülött zsidó leány az 1946. június 8-án született Rómer Klára (héber neve Blumen) volt Salgótarjában, és Cselényi György után 2021. március 21-éig, Klárka váratlanul bekövetkezett haláláig ők látták el a Salgótarjáni Zsidó Hitközség fenntartásával kapcsolatos teendőket, vagyis a soát követő második generáció tagjai. Búske vagyos Klárkára, a feleségemre, aki több mint két évtizeden át segített megőrizni a hitközség több mint százéves múltjából mindazt, amit még lehetett, amíg azon a márciusi hajnalon el nem ragadta a Kínából ránk zúdult járvány. Klárka 2000-től dolgozott a hitközség előjáróságában. Először alelnökként, főként az adminisztratív teendőket látva el, amiben negyed évszázados kiterjedt ruhagyári kapcsolatrendszere, hazai és nemzetközi tapasztalatai ugyancsak segítettek, majd dr. Gótai László elnök 2008-ban bekövetkezett tragikus halála után elnökként. Egyhangú szavazással választották meg. Ekkor Keszler Árpád látta el az alelnöki tisztséget.

Mit „örökölt” Klárka? Először is a nevét. Anyukája, Rómer Istvánné Paszternák Olga mondta el unokájának, Sanyinak egyik itthoni salgótarjáni látogatásakor (1996. május 5–11.): „A gettósítás előtt átjött hozzánk a szomszéd nő, akiről tudtuk, hogy a nyilas párt tagja, Hitler képe előtt »imádkozik«. Felajánlotta, hogy a 13 éves kishúgomat, Klárkát elbújtatja. Hogyan hihettünk volna neki. Anyuka úgy döntött, biztosabb, ha együtt marad a család. Egyedül én maradtam meg.” Ő ezért kapta a Klára nevet. A Menház utcából elhurcolt, meggyilkolásakor 13 éves „első” Klárka és Dezső bátyja megsárgult fotográfiája most a salgótarjáni zsidó temetőben, az 1948-ban fölavatott Auschwitz- emlékmű belső terében látható azon a szomorú tablón, amit Szegő Zsuzsi ötletét is megvalósítva helyezett el és avatott fel a hitközség a holokauszt 70. évfordulóján rendezett mártírmegemlékezésen 2014. június 22-én. A tablón látható 43 fénykép fölött ez a cím áll: „Salgótarjában született gyermekek, akiket 1944-ben a holokausztban meggyilkoltak”. Böhm Ágnes segített a fényképek összegyűjtésében és a tabló elkészítésében. Sajnos a szám egyáltalán nem pontos. Csak a gyermekáldozatok száma 330 volt Salgótarjában, de mindössze ennyi kép került elő, hiszen azokat is meggyilkolták, akiknek legfeljebb kincsei közé tartoztak az ezekhez hasonló felvételek.

Mit „örökölt” Klárka? Például hagyományt. A hitközség tisztségviselői között szinte már a kezdetektől ott tevékenykedett vezetőségi tagként a közvetlen felmenői közé tartozó Rómer Hermann (1906–1912). Például emléktácaikat, volt bennük minden. Például a Menház utcát, amelynek elején, a jobb oldalon, 1971-ben még ott voltak a régi zsidó temető maradványai. Például az egykori Fő utcát, amelynek bontását egy hétfői napon, 1974. január 28-án reggel kezdték el. A Nap kelt 7:16-kor, felhős, enyhe idő volt. Hó sehol. Tudom, mert feljegyeztem, hogy megkezdtek a salgótarjáni belváros egyik legrégebbi háziorának bontását. Az egyik sarkon a Jeges január 21-étől szűnt meg. Valaki még 1964-ben felhívott: „Tálalkozunk a Jégbüfében”. Tálalkoztunk. Mustot vitt haza, még lehetett kapni. Azóta már van egy fiunk és két unokám is. Hajdanában a Fő utcán voltak a Rómer-boltocskák is. Visszaemlékezök szerint a következők: 43. sz. Rómer Jenő óras, egyik esküvői tanúnk 1966-ban, a salgótarjáni zsidó temetőben nyugszik, 50. sz. Rómer Zoltán óras és taxis, Klárka nagypapja, Új-Zélandban, az aucklandi temető zsidó részlegében nyugszik, 57. sz. Rómer Árpád női divatár, a salgótarjáni zsidó temetőben nyugszik, 60. sz. Rómer tejüzlet. A bérautózást a Rómer testvérek teremtették meg Salgótarjában 1926-ban. A Munka című újság szinte minden szá-

mában hirdettek: „Nem fázik, ha a Rómer testvérek legújabb, csukott, fűthető, 70 lovas Crysler autójában utazik”. Megindították a Salgótarján–Balassagyarmat közötti első személygépkocsi-járatukat is 1929-ben: „5 személyt 40 pengőért viszünk”. Egy, a városban közismert tanár, Györffy Dezső lánya, Györffy Sarolta együtt járt Klárkával a Madách Imre Gimnáziumba. Sokat találkoztunk 1964-ben, különösen az érettség körül időben a IV. C tájéknál, ahol újságíróként egyre többször megfordultam, persze elsősorban nem az oktatásügy iránti olthatatlan érdeklődés, hanem inkább Klárka miatt. Györffy Sarolta „Tálalkozások Pityuval – egy tanárnő könyve” című visszaemlékezésében (Kairoz Kiadó, Budapest, 2006) ezt is megemlíti, ahogy például „Értelmükkel felfogják ugyan” címmel írt cikket Rómer Klári dolgozatáról, aki a salgótarjáni zsidóság üldöztetéséről és elhurcolásáról írt családi és ismeretségi körükből származó dokumentumok alapján (Nógrádi Népújság, 1964. május 22.). Az OKTV-dolgozatok írói a következők voltak: Tóth Katalin, Szvircek Ferenc, Schink Annamária, Keszler Bernát, Praznovszky Mihály, Györffy Sarolta, Lubi Zsuzsa, Borza Ilona, Rómer Klára, Muzsnai Zoltán. Könyvének egy másik helyén különösen megkapó, ahogyan a régi Fő utcát Györffy Sarolta lefesti, amelyet – mint írja – „szegénysége ellenére valami otthonos biztonság és történelmi patina nélküli meghittség jellemzett... Sokan emlékeznek még biztosan... Rómer bácsi órasüzletére (ő még a hatvanas évek elején is ott üldögtelt picike kis órásholtja előtt a megyei könyvtár épülete mellett)”. Ma már Rómer István, Klárka édesapja is az új-zélandi Auckland földjében nyugszik feleségével, ahogyan ott írják, Olga Rómerrel együtt. „Oli” boltját sokáig emlegették még kivándorlásuk után is Salgótarjában.

Mit „örökölt” Klárka? Például sok családi történetet nemcsak a Karancs-tövéből, hanem Losoncra, Budapestre, Ausztráliából, Új-Zélandból, Amerikából is. Bözsi néni és Jancsika, azaz Rómer Jenő kisfiának, Ervinkének az elhunyt a szomorú történetek közé tartozik, ami nagy port vert föl az akkori városkában. Az 1924-ben született kis Rómer Ervint 1937-ben vitte el a hirtelen betegség. Még a Budapestten kiadott országos terjesztésű *Remény* című lap 1937. évi májusi száma is terjedelmes, Ervinke fényképével illusztrált cikkben számolt be a temetésről. A cím: Meghalt egy kis barátunk... Schlesinger Dániel salgótarjáni hittanár azt emelte ki, hogy éppen bar micva ünnepére készült, utolsó gondolatai is a haftóra és az avatásbeszéde körül forogtak, amit maga készített. „Temetésén megjelentek gimnáziumának igazgatója, tanárai és zárt sorokban osztálytársai. Koporsója körül cserkészársai álltak díszőrséget...” – írta. A cikk második részében a többi között az olvasható, hogy a salgótarjáni Chorin Ferenc gimnázium igazgatója és tanári kara megható sorokban állít emléket a kis Rómer Ervinnek: „Ezeket a meghatón szép sorokat dr. Szabó igazgató úr, valamint Semetky, Perényi, Fayl, Vadász, Vincellér és Virányi tanár urak írták alá.” (Fayl Frigyes a város ismert festőművésze volt.) Talán Ervinke volt az utolsó zsidó gyerek, akinek koporsója körül cserkészársai álltak díszőrséget. Természetes halállal távozott. Néhány év múlva őt is megölték volna. Klárka nyughelye a Rómer és az anyai Paszternák család sírkövei mellett van (véletlenül szinte közvetlenül Ervinke szomszédságában), a temető hátulsó, távoli részében; a család többi elhunyt tagja az új-zélandi Auckland városának temetőjében, a Föld túlsó oldalán pihen. Koporsójánál nem állt díszőrség, amire persze dehogyis gondoltunk, de amíg élek, nyomaszt a bánat, hogy még gyászolókat nem hívhattunk a járvány miatt. Nem ezt érdemelte volna. Nem így kell elmenni. Nem így.

Mit hagyott ránk Klárka? Mindenekelőtt a következetességet és

a makacs kitartást, hogy a fogyatkozó létszám ellenére a vallási életnek legalább egy kis része megmaradjon, s ha csak egyetlen zsidó ember is igényli, az imádkozás háza nyitva legyen. A járvány kezdetéig ez így is volt. A salgótarjáni zsidó temető helyi védettséget élvez, és 2013-ban sikerült a szécsényi zsidó temetőt is védettség alá helyezni. A helyi védelem célja, hogy ezek az évszázados temetők a rajtuk lévő épületekkel, emlékművekkel, sír-emlékekkel a városok kulturális és épített örökségének részeivé váljanak, és hosszú időre megőrződjenek. A salgótarjáni hitközség 2011-ben felújította a szécsényi holokauszt-emlékművet, és a járvány kezdetéig rendszeresen temetőrendezést végzett, továbbá a mártírmegemlékezéseket is megszervezte, mert a városkában már nem élnek zsidók. Salgótarjában is eltávozott a túlélő nemzedék, a pár túlélő sem él már a nógrádi megyeszékhelyen. Az „első generáció” távozása szinte pótolhatatlan űrt hagyott maga után. Mindezek ellenére a nagyünnepet, valamint a négy mázskirt egészen a járvány kezdetéig megtartotta a hitközség, főként az elszármazottak jelenlétével. Rajtuk kívül alkalmanként Szlovákiában, Rimaszombatban élő hittestvérek is részt vettek az ünnepeken, a salgótarjáni közösség pedig Fülek, Losonc és Rimaszombat zsidó vonatkozású eseményein (koncert a felújított losonci zsinagógában, a füleki holokauszt-emlékmű avatása 2014-ben, zsidó kulturális nap Rimaszombatban stb.) képviseltette magát.

Továbbá ránk hagyta a hiány érzékelésének szükségességét, aminek újabb sajátos formája, szinte egy teljes város lebontása éppen ezekben az időkben keletkezett. Az eltűnt várost és a születő újat még én is láttam vele együtt. Kettős érzés igazi salgótarjáni-nak lenni. Magam hallottam egyszer a vonaton két palóc népviseletes aszszony beszélgetését. Az egyik megjegyezte: „Ha a régi zsidók föltámadnának, nem ismernének rá a városra.” Azok az évtizedek, a hatvanas, a hetvenes évek és a nyolcvanas évek egy része ugyanis a modern Salgótarján születésének az ideje. Kinőtt a földből a valamikori faluból lett város (városát csak 1922-ben nyilvánították). Közben lebontották a régit csaknem az összes jellegzetes épületével, köztük a legszebbel, a zsinagógával együtt, amit akár még is menthettek volna. De nem tették, felrobbantása mellett döntöttek. Szedték szét a házakat, akadt, amelyikért nem is volt kár, hullott a téglá, szállt a por reggeltől estig, dömperek robogtak át a nagyjából egytucat városban. Ódai hangvételű, pátosz-tól sem mentes versek születtek az épülő városról, az ember teremtet erejéről. Pusztító erejéről nem. Mindenki happy volt, ahogy illik, bár ezt az angol szót akkor még nem használták. En nem szoktam publicisztikai lelkesültségű verseket írni. Tárcát írtam a dömperesről, egy-két halk, észrevétlen verset arról, ami eltűnt és folyamatosan eltűnik: *Meseváros, Mi van a Karancson, Újhold a Menház utcában, Lebontják a régi utcát, Lebontott zsinagógára. A város szíve és még néhányat. Összevéve, születőben volt a korszak építészetiileg, szerkezetileg legátgondoltabb városa a modernitás jegyében. Elsősorban a Főtér mutatja, hogy nemcsak önmagukban is tértplasztikai értékű épületek születtek, hanem ezek összességükben is létrehozta egy önálló térbeli formát, amire már valóban csak az építőművészet képes. Erre nincs is másik példa Magyarországon. Ez még akkor is igaz, ha az építés nem fejeződött be, és manapság, a posztmodern időkben, világszerte más építészeti felfogások uralkodnak, például nagyobb figyelmet fordítanak a helyi történeti folyamataira. Itt viszont eltűnt – és ez az érem másik oldala – a település múltjának éppen az a része, amely emlékeztetne, hogy mindez arra a gazdasági, kereskedelmi, kulturális alapra épült, amit meghatározó mértékben a zsidók hoztak létre. Eltűnt a zsidó Salgótarján. Eltűntették. Ezt is tudni kell.*

Tóthné Rómer Klára

Véletlen, hogy lebontották még a zsinagógát is? Tényleg. Kit keressünk most? És hol? Tudjuk, a kövek beszélnek, de itt nincsenek kövek. A modern városnak azért lehetett örülni. Tegyük hozzá, hogy Salgótarján Megyei Jogú Város Közgyűlésének határozata alapján a holokauszt 70., valamint az 1902-ben épült műemlék zsinagóga lebontásának 45. évfordulója alkalmából fekete gránit emléktáblát helyeztek el a hajdani reprezentatív épület helyén, a Bem utca 8. szám, az úgynevezett Csillagház épületének falán. A tábla mérete: 80x120 cm. A táblán szereplő grafika a zsinagóga épületének stilizált ábrázolása a korabeli fotódokumentációk alapján. Felirata: „Ezen a helyen állt 1902–1969 között a Szvoboda Gyula tervei alapján épült salgótarjáni zsinagóga. Állította a holokauszt 70. évfordulóján Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata 2014”. Erről, valamint előtte a Főposta falán elhelyezett emléktáblánál tartott hagyományos városi megemlékezésről a Városunk – Új Képes Magazin „Mementó az egykori zsinagóga helyén” címmel közölt fényképes beszámoló (2014. június 20.). Amint azt a tudósításban olvashatjuk: „...a résztvevők a Csillagházhoz vonultak, melynek helyén egykor a zsinagóga állt. Itt Székyné dr. Sztrémi Melinda polgármester és Tóth Klára, a Salgótarjáni Zsidó Hitközség elnöke ünnepélyesen emléktáblát leplezett le. A leplezésnél Bódi Tóth Elemér költő működött közre.” A közölt fotográfián a polgármester és Klárka látható a leplezés pillanatában. Én rövid beszédet mondtam, ami később az Új Életben jelent meg, és pár versemmel emlékeztem a lebontott zsinagógára, az eltűntetett utcákra és hajdani zsidó lakóira. A helyi televízió nem tudósított az emléktábla avatásáról. A városi emlékezőesekbe való tevékeny bekapcsolódás, azok segítése tehát szintén a hagyaték része, hiszen nem csak a zsidók emlékeznek, és ez így jó, így természetes. Egyébként is, minden, ami történik egy városban, együtt történik velünk, ha nem is egyformán érint. Így volt a múltban, így lesz a jövőben is. Egy helyi amatőr festő, Bajcsik József kézzel írt emlékezőesével együtt rám hagyott egy 1965-ben készült tusrájtot a zsinagógáról, ami alá ezt írta: „Zsinagóga és a Winter-ház, jelenleg ezen a (helyen – BTE) Csillagházak és előtte lévő széles út terül el”.

Mit hagyott ránk Klárka? Ugyancsak a hagyatékhoz tartozik az idő folyamataiban adódó öröm is. Például a közösségépítésben a legsikeresebbnek bizonyult 2019-ig – utóljára ezt rendezhette Klárka – a Tarján rendezvényközpontban és vendéglőben tartott, a sok kisgyerek számára különösen nagy örömet jelentő, játékkal, ajándékkal járó ünnep, a hanuka, aminek sajátossága Salgótarjában a rövid, de naprakész történetismertetés és a magas színvonalú zenei műsor volt. Számunkra külön is adódott egy kis családi jellege, hiszen a történetmesélést a fiunk (Tóth Sándor, a zsidó vallástudomány doktora), a zenei rész összeállítását a feleségem (Tóth-Takáts Judit egyházzenei doktor, előadóművész) vállalta, a fellépők között többen a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen végzett muzikusok voltak, és többek között két gyermek is a közönség elé lépett. Tóth Jonatán (6 éves) a gáonok korából származó imát (Hánérot halalu) adott elő, amit közvetlenül a hanukai gyertyák meggyújtása után énekelnek. Tóth Rafael (9 éves) Händel: Júdás Makkabeus című oratóriumának győzelmi indulóját énekelte héber nyelvű szöveggel (Chává nárimá). Rafi egyébként a 2018-as

hanukai ünnepen ült először nyilvánosan a zongorához, hanukai dalokat játszott, ez volt az első koncertfellépése. Mindketten a mi kis unokáink. Természetesen a hanuka is marad, Klárka ment el. De még mindig a hagyatékra szólva, a Salgótarjáni Zsidó Hitközség 2012. március 11-én csatlakozott a Közép- és Kelet-európai Zsidó Hitközségek és Szervezetek Egyesületéhez Debrecenben. Az erről szóló okmányt a szecessziós régi megyeháza dísztermében írták alá az alapítók, köztük Klárka. A megfogalmazott célok között szerepel a zsidó értékek megóvása, a vallási és örökölt hagyományok őrzése és továbbadása a következő generációknak.

Mit hagyott ránk Klárka? Miként ez már az eddigi leíratakból is látható, a többi között egy olyan kapcsolatrendszert, ami jóval meghaladja a sajnos folyamatosan fogyó kis hitközség méreteit. Nemcsak a városok vezetésével, társadalmi és kulturális szervezeteivel volt folyamatosan kiegyensúlyozott a kapcsolat – amint az már szóba került, Salgótarjánon kívül az ország más településein lakó túlélők kérésére a szécsényi temető gondozását és a mártírmegemlékezések szervezését is elvállalta a hitközség –, hanem a tudományos és a mindenkorai politikai élet több jelentős képviselője is ellátogatott az elmúlt években a parányi hitközségbe. Utóbbiak közül például járt itt Ilan Mor, Izrael Állam nagykövete, vagy legutóbb Soltész Miklós, a Miniszterelnökség államtitkára, aki úgyszólván azonnal kétmillió forintot ajánlott fel és juttatott el a hitközségnek Deutsch Mózes, a „rabbi bácsi” sírjának felújítására, látván annak romló állapotát. Ami pedig a legfontosabb – és ezt pátosz nélkül mondom –, hogy ránk hagyta az örökösödő figyelmet. Szinte életének utolsó percéig intézte a hitközség ügyeit. Már halálos betegen pályázott és nyert 33 millió forintot a Modern városok program keretében a Bethlen Gábor Alapítványtól, amit a többi között az imaház, a szertartási terem, a gondnoki lakás fűtésének korszerűsítésére, napelemek felszerelésére, a víz- és csatornahálózat teljes felújítására kívánt fordítani, nem sorolom tovább. Ez a pénz is megérkezett, sőt a tervezési munka is előrehaladtott állapotban volt. Klárka a jövőbe való befektetésnek szánta a 33 millió forintot is. Ezzel hitközségi elnöki tevékenységét koronázta volna meg, hiszen a következő ciklust már nem vállalta volna. Meg is fogalmazta az értesítést a hitközség tagjainak. Elküldeni már nem tudta. Ezért álljon itt emlékeztetőül azoknak, akik majd láthatják a megújult hitközségi épületeket és a sírkertet. Ő teremtettem meg ennek gazdasági alapját. Ő nem láthatja erőfeszítései eredményét. Pedig nagyon készült rá. A levél az utolsó üzenet.

FELHÍVÁS

Kedves Mindenki!

Tájékoztatlak Titeket, hogy a Modern városok programjában pályáztunk és nyertünk 33 millió forintot, amelyet az alábbi projekt megvalósítására fordíthatunk:

- imaterem és gondnoki lakás fűtésének korszerűsítése
- Auschwitz-emlékmű szigetelése, kupola javítása vagy cseréje
- emlékfal beázásának megszüntetése, szükséges javítások, festés stb.
- fakivágás
- útjavítás

A munkálatok március 20-tól június közepéig tartanak. Remélhetőleg az időjárás, a vírushelyzet nem szórja közbe, és az előttemezett munkákat a kivitelező el tudja végezni.

Felhívom a figyelmetek a fokrólott óvatosságra, a balesetmentes temetőlátogatásra!

Jó lenne, ha a járványhelyzet engedélyezte (ha a járványhelyzet engedi) együtt néznénk meg a felújítás eredményét. Még egyszer kérek mindenkit az építési területen a fokozott óvatosságra!

Vigyázzatok magatokra! Vigyázzatok egymásra!

Salgótarján, 2021. március 12.

TÓTHNÉ RÓMER KLÁRA

Klárka március 21-én már nem élt. De ez nem pontos. Él, amíg én élek. Él, amíg a kis családunk él. (Részlet Bódi Tóth Elemér Klárka című készülő könyvéből)

Rendkívüli iratmentés a Zsidó Múzeum és az Izraeli Nemzeti Könyvtár jóvoltából

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár az Izraeli Nemzeti Könyvtárral közösen megvásárolta azt a hét, 19. és 20. századi, a magyarországi zsidó közösség életével összefüggő dokumentumot, amely a Kedem Aukciósház katalógusában bukkant fel idén augusztusban. A két intézmény digitalizálja, majd az interneten elérhetővé teszi a páratlan iratanyagot.

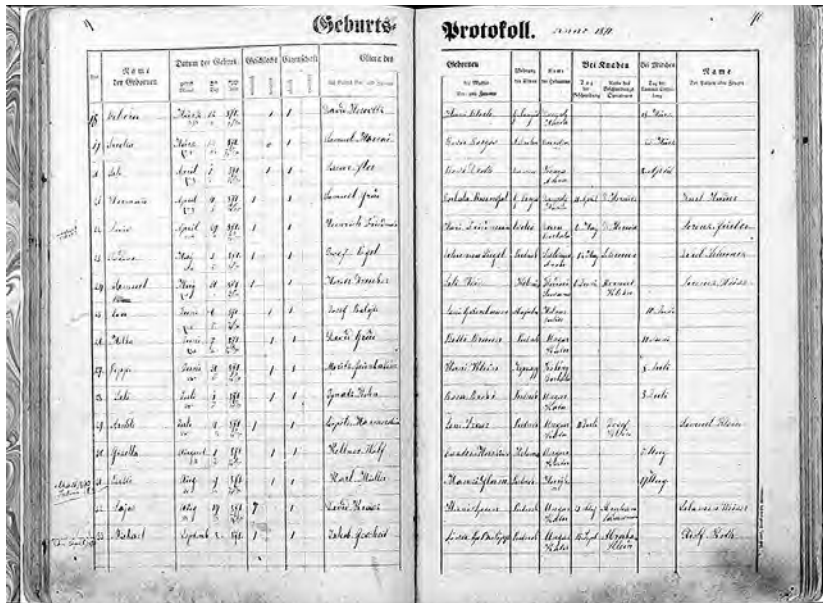
Mint korábban beszámoltunk róla, az izraeli Kedem Aukciósház augusztusi árverésén több olyan magyar vonatkozású zsidó dokumentumot (születési, házassági, körülméleti anyakönyvet) terveztek elárverezni, amelyek a hazai családkutatás legfontosabb forrásait jelentik.

A Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár közleménye szerint a dokumentumokat a Kedem Aukciósház eladásra szánta, de a zsidó örökség megőrzése iránt elkötelezett személyek és szervezetek kérésére visszavonta az árverési tételek közül. Elkötelezettségüket az iránt, hogy a zsidó és európai örökség nyilvános tulajdonba kerüljön, a zsidó múzeum szakemberei is osztják, akik úgy vélik: az ilyen jellegű dokumentumokat nem szabad magánkézben, a nyilvánosság számára elérhetetlen módon őrizni.

A közlemény szerint a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár az Izraeli Nemzeti Könyvtárral közösen megvásárolta azt a hét, 19. és 20. századi, a magyarországi zsidó közösség életével összefüggő dokumentumot, amely a Kedem Aukciósház katalógusában bukkant. A megvásárolt iratanyag tételei között születési és halotti anyakönyvek is találhatók, amelyek különös jelentőséggel bírnak a zsidó közösségek szervezeteinek történeti feldolgozása és családfakutatási tevékenységek szempontjából.

A két együttműködő intézmény szerint a magánkézben lévő, zsidó örökséggel kapcsolatos dokumentumoknak az iratmegőrzés és közgyűjteményi szolgáltatások terén tapasztalattal rendelkező professzionális levéltárakba és múzeumokba kell kerülniük vásárlás vagy adományozás útján. A jelenleg még magánkézben lévő iratok hosszú távú megőrzése szempontjából ez az ideális megoldás.

Arra bátorítanak minden érdekelt szereplőt, hogy hasonló ügyekben forduljanak a két intézmény valamelyikéhez vagy más professzionális

A megvásárolt tételek egyike: Születési anyakönyv, Putnok, 1858–1884

levéltárhoz. Csak az aktív digitális jelenléttel rendelkező, a zsidó örökség megőrzése iránt elkötelezett levéltárak alkalmasak az ilyen jellegű dokumentumok megőrzésére és kezelésére.

A zsidó múzeum és az izraeli könyvtár egyúttal szeretné megköszönni annak a számos kutatónak a

munkáját, akik segítettek felhívni a közvélemény figyelmét ezekre az ügyekre és a felbecsülhetetlen értékű zsidó örökség megőrzésének szükségességére. A velük való közös munkát a jövőben is folytatni szeretnék. Szintén köszönik a Kedem Aukciósház és az árvereztető együttműködését.

NAPTÁR

Október 6-7., szerda-csüt. Tisri 30. - Chesván 1. Újhold

Október 8., péntek Chesván 2. Gyertyagyújtás: 5.51

Október 9., szombat Chesván 3. Szombat kimenetele: 6.53

Október 15., péntek Chesván 9. Gyertyagyújtás: 5.38

Október 16., szombat Chesván 10. Szombat kimenetele: 6.40

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.dr.viragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindenemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakás-kiürítéssel! Híradástechnikát, baktérmézeket, bútor, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat, (retro tárgyak előnyben). Pintér Nikolett, 06-1/466-8321, 06-30/973-4949.

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. 0620/522-5690, 061/322-8439.

Kiadó 1. emeleti, 72 m² alapterületű, 2 szobás, teljes körűen berendezett és gépesített lakás a Dohány utcában, a zsinagógával szemben. Bérleti díj: 200.000 Ft/hó + rezsi. Érd.: 06-30-415-9036.

Életjáradéki szerződést kötne középkorú, leinformálható vállalkozó. Hívjon bizalommal: 06-70-7777-005.

Gyógyszer- és MRI-támogatás

Továbbra is igényelhetnek esetenkénti támogatást szociálisan rászoruló betegek az alábbiakhoz:

Időnként szükségessé váló, az átlagosnál drágább gyógyszer beszerzése. Drágábbnak tekintjük a kb. 5.000 és 50.000 Ft közötti gyógyszert, minden esetben az igénylő jövedelméhez viszonyítva.

Magánorvosi MRI-vizsgálat elvégzésére rosszindulatú daganat kiderítése, ha az állami egészségügy csak későbbi időpontra tudja vállalni.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

Pesti mesék: miért épp Dohány lett a híres fővárosi utca neve?

Ha máshonnan nem, az itt álló híres zsinagóga révén mindenki hallott már a Dohány utcáról, de vajon honnan kapta a nevét, és milyen érdekességeket rejt a története?

A dohány nem épp őshonos növény Magyarországon, de a dohányzás kultúrája sem mondható épp tipikus hazai hagyománynak, így hát **meglehetősen különös, hogy Pest városának egyik legrégebbi, központi utcája épp ezt a nevet viseli.** Hisz az ilyen közterek jellemzően vagy neves történelmi alakoktól kapták a nevüket, vagy a keletkezésükkor betöltött funkcióról, például hogy hova vezetett az eredetileg ott található országút (lásd az Üllői, Váci vagy Fehérvári utakat).

Ha a funkció fogalmát kicsit lazábban kezeljük, akkor végül is ez még akár igaz is lehet a Dohány utca nevére, hiszen egy régen itt álló, az utca arculatát meghatározó, népszerű üzletről és műhelyről kapta. A Dohány utca 211. számú házban ügködött ugyanis Anton Prinder tubák- és dohánykészítő mester, akinek a termékei városszerre híresnek számítottak. Ahogy Pest belvárosának utcai szinte egytől egyig, úgy az itt többségben élő német ajkú lakosság révén a Dohány utca is először német nevet viselt, és Tabakmacher Gassénak, azaz Dohánykészítő utcának hívták. Egy rövid ideig aztán ráragadt a szintén a funkciójából eredő (erről később) Seiten Landstrasse, vagyis Oldalsó országút név is, de 1817-től már a Tabakgasse, 1850-től pedig ugyanennek magyar változata, a Dohány utca nevet viseli.

Az a bizonyos dohánykészítő műhely tehát a 211. szám alatt állt, a mai Dohány utcában pedig nemhogy 211-es házszám nincs, de jóval kisebbek sem, meglehetősen másképpen festett tehát akkoriban az utca és a közigazgatási szabályok is. Azt gondolhatnánk ebből, hogy jóval hosszabb lehetett akkoriban az utca, de épp ellenkezőleg: eredetileg csak a mai Síp és Kazinczy utca közötti szakaszán létezett. Viszont a kezdetek óta jelentős közlekedési útvonalnak számított, mivel a Pest városát elhagyó, az ország keleti felébe vezető kocsiút, a Hatvani (ma Rákóczi) út mentesítő forgalmát is itt haladt. (Ezért kapta egy ideig a már említett Oldalsó országút nevet is.) A reformkorban épült ki aztán az utca ma is ismert teljes vonala a Rottenbiller utcáig, de a külső szakaszt egy ideig még Felbergassénak (Fűzfa utcának) hívták, és csak 1874-től viseli teljes hosszában a Dohány utca nevet.

A közlekedési funkció miatt eleinte főleg a fogadók és szállók utcájának számított (a tubákészítő mellett), itt állt például az Arany Szitához címzett műintézmény is, ami Dérnén Széppataki Róának szolgált menedékkül a nagy pesti árvíz idején.

Pest terjeszkedésével aztán fokozatosan egyre inkább belvárosivá lett a Dohány utca is, és a fogadók helyét kisiparosok műhelyei és üzletek váltották fel, no meg bérházak – lakott a Dohány utcában többek között Petőfi Sándor, Mikszáth Kálmán, és a nevek csodálatos együttállásaként egy trafikos családban Füst Milán is. **Itt épült meg egy hatalmas zsinagóga is, ami máig az utca fő meghatározó épülete.** A 19. század második felében a környékre nagy számban betelepülő zsidó lakosság számára szükségessé vált egy új imahely építése. A bécsi Ludwig Förster tervei alapján épült, mór stílusú neológ zsinagógát 1859-ben avatták fel, a maga közel 3000 főt befogadni képes méretével pedig azóta is Európa legnagyobbja.

A Dohány utca múltja sajnos nemcsak az építésről és az együttélésről szól, de oly sok más budapesti közterülethez hasonlóan a pusztításról és a történelem vérvizatairól is. A második világháború idején itt húzódott a pesti gettó határa, ahová zsidó származású honfitársaink sokaságát zárta be, majd hurcolta el haláltáborokba a korabeli államhatalom. Az ő neveiket őrzi a Dohány utcai zsinagóga udvarán álló, szomorúfűzfát mintázó emlékmű.

Szabados Dániel / life.hu

Egy német geológus segítségével fogták el Eichmannt

Egy argentinai építőipari vállalatnál dolgozott együtt Adolf Eichmann-nal az a német geológus, aki a legfontosabb információkat szolgáltatva lehetővé tette a Moszad számára, hogy elfogja őt – **jelentette a Süddeutsche Zeitung című német lap a Háárec szerint.**

A férfi személyazonosságát titokban tartották azóta, hogy Eichmannt elrabolták és Izraelbe vitték, ahol elítélték és kivégezték, olvasható az ujskelet.live cikkében. Most, 32 évvel a férfi halála után, családjá beleegyezett abba, hogy felfedjék nevét és történetét, ami kitüntetett helyet szerzett neki az izraeli történelemben.

Gerhard Klammer Németországban tanult geológiát, filozófiát és történelmet. 1950-ben Argentínába emigrált, hogy munkát találjon. A sors úgy hozta, hogy Eichmann, a náciok végső megoldásának megalkotója nagyjából ugyanabban az időben érkezett álnéven az országba.

Klammer a Capri építőipari vállalatnál talált munkát Tucumán tartományban, Észak-Argentínában. Nem sokkal később Eichmann szintén csatlakozott a céghez Ricardo Klement néven.

Néhány évvel később a vállalatnál pénzügyi problémák merültek fel. Eichmann Buenos Airesbe költözött,

míg Klammer visszatért Németországba.

Klammer elég jól ismerte a magát Ricardo Klementnek nevező férfi valódi kilétét. Eichmann jól ismert volt Argentína német közösségében, amely igyekezett segíteni és megvédeni őt, és jó néhány volt náciit alkalmaztak a Caprinál.

Családjá szerint Klammer az 1950-es évek elején felvette a kapcsolatot a német hatóságokkal, hogy tájékoztassa őket Eichmann holtilétéről. Soha nem kapott választ.

1959-ben, Németországba való visszatérése után Klammer egy közeli barátjának, aki pap volt a német hadseregben, mesélt Eichmannról. A pap átadta az információt püspökének, aki továbbította az Eichmannra vadászó német zsidó ügyésznek, Fritz Bauernak.

Bauer, aki a második világháború alatt elmenekült Németországból, de azután visszatért, az akkori német jogi intézmény legmagasabb rangú zsidója volt Hesse tartomány kerületi ügyészeként. Abban az időben, amikor a német szervezet többi tagja kisujját sem mozdította Eichmann elfogásáért, noha ismert volt, hogy Dél-Amerikában bujkál, Bauer volt az egyetlen, aki erőfeszítéseket tett a háborús bűnös felkutatására.

A Klammertől származó információk nagyon értékesek voltak. Tartalmazták Eichmann lakcímét és egy fényképet az 1950-es évek elejéről, abból az időből, amikor ő és Klammer együtt dolgoztak az építőipari vállalatnál. A képen a két férfi egymás mellett állt.

Bauer már szerzett némi információt Eichmannról egy Németországban született félzsidó férfitől, Lothar Hermanntól, aki később Argentínába

költözött. Hermann lánya randizott Eichmann fiával, aki eldicsekedett apja személyazonosságával.

Hermann 1957-ben elküldte ezt az információt Bauernak. Bauer ezt követően továbbította a Moszadnak, amely ügynököket küldött, hogy megpróbálják megtalálni Eichmannt. De az ügynökök üres kézzel tértek vissza.

A Süddeutsche Zeitung jelentése szerint a Klammer által két évvel később megadott adatok részletesebbek és értékesebbek voltak, mint Hermann részleges és kissé zavaros információi. Következésképpen Klammer segítségével tette lehetővé Moszad számára, hogy elfogja Eichmannt.

A történet többi része jól ismert. Bauer Izraelben találkozott Isszer Háréllal, a Moszad akkori vezetőjével és Chajim Kohnnal, az akkori főügyessel, és átadta nekik az információkat. Ezek alapján sikerült a Moszadnak megtalálni Eichmannt 1960-ban.

Kiderült, hogy bár Eichmann valóban a Klammer által megadott címen lakott, hamarosan más helyre költözött. A Moszad azonban megtalálta az új címét, és az ügynökök egy csoportja Rafi Eitán vezetésével elrabolta. Miután megérkeztek, bíróság elé állították, elítélték, és végül 1962-ben felakasztották.

Bauer betartotta ígéretét, hogy nem fedi fel az információ forrását, amely Eichmann elfogásához vezetett. A Moszad is hallgatott ebben a kérdésben. Az ügyben részt vevő személyek közül senki sem él már.

Az izraeli bíróság ez ideig Eichmannon kívül mást nem ítélt halálra.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üz-

letág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Zenével az elfogadásért

Egy magával ragadó zenekar története

A zene egy olyan közös nyelv, amit mindenki megért, érkezen a világ bármely pontjáról. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, amikor a közönség tagjai kényelmes székekből felállva táncolni kezdenek egy koncerten, vagy együtt énekelnek a zenészekkel. A **Heti Napló** riportja.

A Shalva Band előadásáról hazatérők a zenei mellett egy egészen másfajta élményt is magukkal vittek. Jeruzsálemből érkezett hozzánk az együttes, vagyis a nyolc tagból csak öten: a koronavírus-helyzet az átlottottságban világszerte Izraelben sem egyszerű, így hárman kénytelen-kelletlen otthon maradtak. Sajnálhatják, hogy kimaradtak látogatásból – mesélték a zenekar tagjai, akiket egészen magával ragadott Budapest.

„Jártunk a fürdőben, ami teljesen kitisztította a fejem. Sajnos az óriáskerék zárva volt. De legalább lesz mit kipróbálnunk legközelebb. Elmentünk vásárolni is, azt is nagyon élveztük” – osztotta meg tapasztalatait az énekes Anael, akit elkápráztatt a Széchenyi gyógyfürdő.

Talán a legnagyobb élményt Yairnak, a dobosnak jelentette az utazás, aki azt sem bánná, ha nem kellene hazamenniük. „Yair tegnap megkérdezte, milyen iskolába kell járnia ahhoz, hogy megtanuljon magyarul. Már elkezdett ilyen intézményt keresni magának” – magyarázta Sara, a zenekar gitárosa.

A Shalva Band valójában egy család. Egy igazán különleges család. Az együttes legtöbb tagja ugyanis valamilyen fogyatékkal él. A két énekes, Dina Samteh és Anael

A Shalva zenekar tagjai

Khalifa vak, az ütőhangszeres Yair Pomburg és Tal Kima Down-szindrómás, Yosef Ovadia, a dobos Williams-szindrómás, Guy Maman, a billentyűs pedig látássérült. Ebben a csapatban az épek vannak kisebbségben: Sara Samuels, aki gitáron játszik és Shai Ben Shushan, aki dobol. Ő egyébként a zenekar megálmodója is.

„Katonaként szolgáltam a seregben, amikor megsérültem. Egy repesz eltalált, ami majdnem az életembe került. A kórházban az életemért küzdöttek az orvosok. Akkor ott, a kórházi ágyon feküdve megfogadtam, ha ezt túléltem, akkor igyekszem jobb ember lenni, igyekszem tenni valamit a közösségért. Így is lett. Hosszú lábadozás után meggyógyultam. Első utam egy olyan

szervezethez vezetett, ahol fogyatékkal élőket gondoznak, ezt hívják Shalvának” – mesélte Shai.

A jeruzsálemi Shalva Központ fogyatékkal élő gyermekek és szüleik életminőségének javítását tűzte ki célul. Az épületben helyet kap két medence, kosárlabdapálya, egy óriási park és nem utolsósorban egy profi zenei stúdió is, ahol zeneterápiával fejlesztik a kicsiket.

„A Shalva vezetőjéhez fordultam, és megkérdeztem tőle, hogy miben tudok a segítségére lenni a szervezetnek. Ekkor jött az ötlet, hogy alapítsak egy együttest. Az első tag Yair volt, aki Down-szindrómával született. Kezdetben nagyon sok időbe telt, két év volt, mire megtanulta az első ütemet, de soha nem adtuk fel. Ezután Dina csatlakozott hozzánk, majd pedig Anael, és aztán jöttek a többiek” – osztotta meg Shai a zenekar immár 16 évvel ezelőtti születésével kapcsolatos részleteket. Akkor talán még ők sem gondolták, hogy egy napon a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínház színpadán fognak állni.

Shai a kezdetek kapcsán megjegyezte, hogy sokszor kinevették őket. Ennek ellenére nem adták fel. Kiharcolták maguknak a sikert. Az történt ugyanis, hogy készült egy közvélemény-kutatás Izraelben, melyben arról kérdezték a szülőket, mit szólnának ahhoz, ha gyermekük fogyatékkal élő társakkal lenne együtt a napköziben. A válaszadók 90%-a úgy válaszolt: nem örülne neki.

„Erre válaszul írtunk egy dalt, amelynek az volt a címe, hogy The doors should be opened, vagyis Az ajtóknak nyitva kellene lenniük. Ez tulajdonképpen egy kampány volt. Azt akartuk, hogy mindenkire, aki hallja a zenénket, eljusson az üzenet, amely a következő: Noha mindannyian egy kicsit mások vagyunk, fontos, hogy mindenkit elfogadjunk és szeressük egymást” – mesélte Dina.

Úgy tűnik, a dal megérintette az emberek szívét, és szépen lassan megindult a változás. Erről már Anael beszélt, aki öt éves kora óta énekel, és gyermekkori vágya volt, hogy egyszer profi lehessen. „Az elfogadás egy folyamat volt, nem egy konkrét pillanathoz köthető. De azt hiszem akkor éreztem a változást, amikor a harmadik dalt előadtuk a hazai előválogatón.”

A döntőt meg is nyerték, így lehetőségük volt arra, hogy az Eurovíziós Dalfesztiválon is megméressék magukat. Ám mivel a ruhapróba péntek estére esett, vagyis a zsidó vallásban szent sábbát kezdetére, ezért úgy döntöttek: kiszállnak a versenyből. Egy dalt mégis elénekelhettek vendégelőadóként. A Million Dreams című szerzeményt 150 millió hallgató előtt adták elő.

Dina, akivel édesanyja szeretettette meg a zenét, azt mondja, ma már megállítják őket az utcán Izraelben, hogy szelfit kérjenek tőlük.

atv.hu / Heti Napló

SPÁNN GÁBOR

Öregsziünk? Öregsziünk!

Nemrégiben meghívást kaptam egy könyvbemutatóval egybekötött sajtótájékoztatóra. Mivel az eseményt a magyar sajtó egyik házában tartották, az új mű szerzője pedig évtizedeken át kedves kollégám volt az egykori Magyar Televíziónál, mindenképp elvonszoltam magam a tethelyre.

Már az esemény termébe belépve is nyugtáztam, hogy itt aztán – hogy finoman fogalmazzak – mindenki jogosult harmadik oltásra. Végignéztem a résztvevőkön, elmentem egy tükör előtt, és önironikus humorista lényem azt súgta, hogy ebből a teremből csak maga Madame Tussaud hiányzik. Az 1970-es és 80-as évek magyar sajtójának még élő krémje jelen volt. A szerző egy bűnügyi regényt írt, ez a 17. könyve, de ahogy a nála egy generációval fiatalabb recenzor kezdte, ez még nem a végállomás, elvégre a jó nevű külpolitikai tudósító még csak 88 éves, így előtte az élet.

Mindenki maszkban volt, de legtöbbjüket így is felismertem, és ha becsuktam a szemem, már hallottam is az egykori Tévéhíradó, a Panoráma, a Stúdió 80 szignálját, zenéjét. Az új krimi írója a Szovjetunióban végezte az egyetemét, és legalább 2x4 évig tudósított a világ 1/6-ának fővárosából. Máig jobban beszél oroszul, mint Jevtusenko fénykorában, és szellemi frissességére jellemző, hogy amikor méltatója egy moszkvai életképet említett – lévén, hogy ő is 4 évig oda delegált tudósító volt –, kijavította, hogy a Kutuzovszkaja utca folytatását nem úgy hívják...

Nyugtáztam, hogy a szerző lefogyott, nincs haja, erre a típusra mondják, hogy porcelánszerű, törekeny öregember. Csakhogy amikor megszólalt, a hangja az akkori tudósításainak erejével, hibátlan magyarsággal és szellemes sziporkákkal fűszerezve szólt. Nem tudtunk olyat kérdezni tőle, amire kapásból ne adott volna szórakoztató és kielégítő választ.

A résztvevőknél már jócskán meggyőződtem arról, hogy mindnyájunkat megragott az idő vasfoga. Én magam ahogy bementünk, felismerni véltem az egyik hölgyben egykori nagyon kedves vágónő kolleginám. A maszk miatt csak kezét csókoltam, és már kezdtem is a nosztalgiát: „Ibikém, emlékszel-e, hogy 74-ben egyszer a vágóban ketten együtt összecseréltük egy riportban Koszigin Gromikóval, és 5 perccel adás előtt jöttünk rá a bakira? Ha az úgy megy adásba, akkor mi másnap indulhattunk volna Recskre!” A hölgy szeme kikerekedett, és azt mondta: „Ne haragudjon, mi honnan ismerjük egymást? Én soha nem dolgoztam a tévében, nyugdíjas kémianár vagyok, a férjem volt nagykövet, és ilyen minőségében ismerjük a szerzőt.” Én égtem, mint a Reichstag, bocsánatot kérve sündörögtem el.

Ekkor érkezett valaki, egy szerencsétlen idős úr, aki csak L alakban tudott közlekedni, mert valamilyen gerincvérzés miatt, viszont hangosan rám köszönt, hogy szervusz, Gábor! Na itt bajban voltam, mert egy fejbűbről és háterincről 40 év távlatából senkit nem tudok identifikálni, ő meg nem tudott kiegyenesedni. Lehajoltam cipőigazgatás ürügyén, de sokkal előbbre nem jutottam, mert a létező legnagyobb maszk volt rajta, és az én gonosz humorista elmém azt súgta, hogy ezen az emberen a maszknak nincs más jelentősége, mint hogy nem esik ki a fogsora... Látva tanácstalanságomat, ő leplezte le magát: egykori bonni tudósító volt, és mint ilyen, sokat dolgoztunk együtt.

De a „szépkorúság” átka kísért tovább. Feleségemmel voltam együtt a helyszínen. A terem végéből egyszer csak rám kiáltott valaki, hogy „Szia, Spánn Gabi! Nem ismersz meg?” Fogalmam nem volt, kicsoda. „Hát tudod, sokat forgattunk együtt, és arról voltál híres, hogy 1 óra alatt tudtál szerezni bárkinek bármilyen típusú bombázó nőt. Apropos, most is meg tudnád tenni?” Olyan színű lettem, mint a korabeli szovjet színes tévék, és ráböktem asszonykámra: „Ugye ismered a feleséget is?” Én magam is csak tőle tudtam meg, hogy az illető úr egy külföldi producer, akivel „fénykoromban” sok sikeres tudósítást készítettem más országok televíziói részére.

Fiatal éveimben azt tanultam, hogy minden írásnak legyen eszmei mondanivalója. Hát ennek csupán annyi, hogy ragyoghat bárhol a szellem, születet öreg agyban is szép, fiatal gondolat, de a testünk ki van szolgáltatva a geriátriának, és jómagam nemcsak a feleségemmel voltam jelen ezen a könyvbemutatón, de velem volt kéretlen, szép nevű barátnőm, a Demencia is.

Biztos vagyok abban, hogy a krimi 88 éves szerzőjének nem ez az utolsó könyve, és azért az itt olvasott jegyzetet én is megírtam, aki a Gergely-naptár szerint amikor Önök e sorokat olvassák, már több mint 83, de ha „zsidóul” számolok, már elmúltam 5782 éves.

Ros hásáná: a zsidó közösség létszáma világszerte százezerrel bővült

A Zsidó Ügynökség hagyományosan ros hásáná előtt közzétett kimutatásai szerint jelenleg 15,2 millió zsidó él világszerte, ami az egy évvel korábbi számokhoz képest azt jelenti, hogy a közösség létszáma 100 ezerrel bővült, írja az ujkelet.live.

A felmérés a zsidó önazonosságon alapul, vagyis a magukat teljes mértékben zsidónak és nem más vallásúnak valló állampolgárokat tartalmazza. A Zsidó Ügynökség szerint ha azokat is figyelembe vesszük, akik az izraeli visszatérési törvény értelmében, amely legalább egy zsidó nagyszülőt ír elő, jogosultak lennének izraeli állampolgárságra, összesen mintegy 25,3 millió zsidó él a világon.

Izraelben 6,93 millió zsidó lakik, akik a világ zsidóságának 45,3 százalékát jelentik.

Az ügynökség kimutatásai szerint napjainkban mintegy 8,2 millióan élnek a diaszporában, ezen belül a legtöbben az Egyesült Államokban (körülbelül 6 millióan). A további sorrend: Franciaország 446 ezer, Kanada 393 500, Nagy-Britannia 292 ezer, Argentína 175 ezer, Oroszország 150 ezer, Németország és Ausztrália 118-118 ezer személy.

A Zsidó Ügynökség közleménye alapján a legszűkebb zsidó közösség az arab és muszlim államokban található – mintegy 27 ezer fő. Törökországban 14 500, Iránban 9500, Marokkóban 2000, Tunéziában 1000 zsidó él.

Ünnepek között a Kosher Deliről

Póth Gáborral, a Kosher Deli vezetőjével beszélgettem.

– Egyetért-e azzal, hogy ez a kóser élelmiszerüzlet és étterem földrajzilag jobb helyre nem is kerülhetett volna? Utalnék a Dohány utcai zsinagóga, a múzeum, a Mazsihisz-székház közelségére, a Covidot megelőző óriási idegenforgalomra s a visszatérő nagy érdeklődésre.

– Valóban, lokációban jó helyre került a Kosher Deli, és a környékbeliek már tudják, hogy nálunk az igényüknek megfelelő árukészletet és figyelmes kiszolgálást találnak.

– Az igényesen kialakított portál és belső tér csalogatja a tudatosan vagy éppen véletlenül arra járókat?

– Mindenki szívésen tér be egy tiszta, áttekinthető, rendezett boltba. A kialakításnál a fő szempont az volt, hogy egy mai kornak megfelelő, multifunkciós üzletet hozzunk létre, ahová jó bemenni. A BZSH ebben teljes mértékben támogatott minket.

– A kóser ételfeleségek gazdag tárháza található a polcokon, a hűtőkbelen: csomagolt tokehuś, sokféle főzni- és sütnivaló. Kívánja-e a készletet bővíteni?

– Folyamatosan változik az árukészletünk, vannak állandó termékek, és próbálunk a vásárlók igényeinek megfelelni.

– A Covid hosszú ideje alatt szinte erőn felül házhoz szállítást is vállaltak. A későbbiek során újra igénybe vehető lesz ez a szolgáltatás? Kialakult már stabil vásárlóréteg?

– Házhoz szállításunk a mai napig elérhető. A környéken munkatársaim szállítanak házhöz biciklivel, rollerrel, gyalog, távolabbra pedig autóval viszik az árut kollégámmal. Vannak állandó vásárlóink, de sajnos az étterem és a bolt is megsínylette a Covid időszakát, rengeteg vendégünk még nem a korábbi szokása szerint jön vásárolni, sokan pedig hazautaztak.

– Megemlítené néhány beszállító céget?

– Ilyen mások mellett például a METRO, a Helit, a Chef Market, a Jótojás.

– Mennyire vonzó és népszerű a sabbati barcheszek előrendelési lehetősége?

– Egyre többen gondolkodnak előre és rendelik meg a barcheszüket, de ha valakinek csak az utolsó pillanatban jutna eszébe, boltunkban akkor is be tudja szerezni az ünnep egyik legfontosabb kellékét.

G. J.